№ 97 ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՅԻՍԻ 10 — 1909 — ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՅԻՍԻ 10 № 97

ԵՐԵՍՈՒՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարուայը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ»
Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Կասպարեան ընտանիքը իր երախտաւորը խորին վշտով յայտնում է ազգականներին և ծանօթներին իր սիրեցեալ և անմոռանալի ամուսնու

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ ՅՈՒՆՈՒՑԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Վիեննայում երկարատև և ծանր հիւանդութիւնից յետոյ։ Հոգեհանգիստը կիրակի, մայիսի 10-ին, Վանքի առաջ եկեղեցում պատարագից յետոյ կը կատարվի հոգեհանգիստ, որի ներկայ է ժամը 12-ին։

(2. Կ.) 415. 2—2

Սաուա, Պօղոս, Միքայել և Կարապետ Սարգսեան Յունուցեանները սրտի կսկիծով իրենց ազգականներին և ծանօթներին տեղեկացնում են սիրելի իրենց հօր

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ ՅՈՒՆՈՒՑԵԱՆԻ

վաղաժամ մահվան մասին, որ տեղի ունեցաւ Վիեննայում ծանր հիւանդութիւնից յետոյ։ Հանգուցեալի յիշատակին կիրակի օրը, մայիսի 10-ին, Վանքի առաջ եկեղեցում պատարագից յետոյ կը կատարվի հոգեհանգիստ, ժամը 12-ին։

(2. Կ.) 415. 2—2

Կիրակի, մայիսի 10-ին

Նորին Կայսերական Մեծութեան Կովկասեան Փոխարքայի պալատում

ՍՏԱՏՍ-ԴԱՄԱ ԿՈՄՍՈՒՀԻ Ե. Ա. ՎՈՐՈՆՑՈՎԱ-ԴԱՇԿՈՎԱՅԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ

ԿԸ ԿԱՅԱՆԱՅ

ՊԱՐԵՐԵԿՈՅԹ ԵՒ ԶԲՕՍԱՆՔ

ՊԱԼԱՏԻ ԱՅԳՈՒՄ

Թիֆլիսում դժբաղդ դէպքերի ժամանակ շուտափոյթ օգնութիւն հասցնելու համար ֆոնդ կազմելու օգտին։

Մուտքի սահմանափակ թւով կազմված տոմսակների արժէքն է 3 ռ.։

Այն անձերը, որոնք սկզբից ձեռք են բերել տոմսակներ և վճարել արժէքը, կարող են ձրիաբար ստանալ նորերը։ Նրանք, որոնք կամենում են այժմ ձեռք բերել, թող բարեհաճեն դիմել պալատ՝ ցերեկվայ ժամը 2-ից մինչև 5 ը, կամ՝ կոմենդանտի վարչութիւնը և կամ թէ Փոխարքայի դիւանատան էկզեկուտոր Շոանիեվին (Պետրոս Մեծի փող., № 9), առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև երեկոյեան ժամը 8-ը։

Այն անձերը, որոնց ուղարկված են տոմսակներ, թէ յարմարութեան և թէ մուտքի ժամանակ կանգ չառնելու տեսակէտից՝ թող չապաղեն վաղօրօք ուղարկել փողը պալատ՝ Վ. Մ. Պուշչինին։

(ա. օ.) (առ) 365. 8—8

Թիֆլիսի Թեմական-Դպրոցական Խորհրդի

որոշման համաձայն՝ թեմի ծխական-եկեղեցական դպրոցների համար հարկաւոր է

ԹԵՄԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒՉ

Թեմական տեսուչը պէտք է ունենայ բարձրագոյն կրթութիւն և մանկավարժական փորձառութիւն։ Ռոճիկը՝ ճանապարհածախքով միասին՝ տարեկան 3000 րուբլի։

Այս պաշտօնը ստանձնել ցանկացողները պէտք է գրաւոր դիմեն Դպրոցական Խորհրդին—Առաջնորդարանի հասցէով—մինչև մայիսի 25-ը։

Առաջնորդ Թեմի և Նախագահ Դպրոցական Խորհրդի՝

Գարեգին արքեպիսկոպոս

Անդամ-քարտուղար Խորհրդի՝

Իսահակ Յարութիւնեան

(Կ. Ե. Հ.) (առ.) 418. 3—1

Ծաղկվարանի ամառային նախկին այգում

Կիրակի, մայիսի 10-ին

կը կայանայ

ԶԲՕՍԱՆՔ

Յօգուտ 3-րդ իգական գիմնազիայի չքաւոր աշակերտուհիների

Վիճակախաղ արժէքաւոր իրերով, բաղդի տակառ, ծուախաղ սերպենտիներով, petits-chevaut, կոնֆէտտի, թռուցիկ պօստ։

✦ Luge de Suisse ✦

Մանկական խաղեր և մանուկների գնացք (шествіе) գեղեցիկ՝ բնորոշ շորերով, երաժշտութեամբ։

Մուտքը 30 կ. մեծերի համար, երեխաների և աշակերտների համար 20 կ.։

Սկիզբը ցերեկվայ ժամը 4-ին

(2. Կ.) առ. 409. 2—2

ԳԱՅԻԱՆԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ

պատիւ ունի յայտնելու Մաղնու ծխականներին, որ կիրակի, մայիսի 10-ին, ս. պատարագից յետոյ եկեղեցում նշանակված է

ծխական ժողով,

որպէս շարունակութիւն նախընթաց ժողովի, որի պարապմունքների առարկաները լինելու են. ա) ընտրութիւն նոր երէցփոխի և բ) տեսութիւն ընթացիկ խնդիրների ուսումնարանին վերաբերեալ։ Ժողովը կայացած կը համարվի, առանց հաշւի առնելու ներկայ ժողովականների թիւը։

Նախագահ հոգաբարձութեան՝

Ռուբէն Յովհաննիսեան

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

ՎԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Ընդունում է հիւանդներին (բգի, քթի և ականջի հիւանդ.)

Կովկասեան հանքային ջրերում,

Մայիսի 1-ից մինչև սեպտեմբեր։

Пятигорскъ, Верхн. бульваръ., д. кн. Гирей.

(հ. կ.) (առ.) 370. 10—3

ԹԻՖԼԻՍԻ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

երթևեկ հիւանդների համար ամեն օր, Վօկզալնայա 8, տ. Ենֆիաճեանցի։

Տելեֆոն 695

Ե. Գ. ՖԷԴՕՐՕՎ ամեն օր, բացի չորեքշաբթի և կիրակի օրերից, $8^1/_2$-ից մինչև $9^1/_2$, ներքին հիւանդ.։

Վ. Դ. ԳԱՄԲԱՇԻՁԷ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 11—12 ժամը, ներքին և ախտաններ։

Բ. Ա. ՊՕՊՕՎԵԱՆ երկուշաբթի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ 12—1 ժամը, կոկորդի քթի և ականջի։

Գ. Մ. ՄԱԿԱՐԵԱՆ երեքշ. և ուրբաթ օրերը 12—1 ժ., ներքին։

Ա. Ն. ԴԻԱՍԱՄԻՁԷ ամեն օր, $11^1/_2$-ից մինչև $12^1/_2$ ժ., սիֆիլիս և կաշուէ հիւանդութիւններ։

Ն. Մ. ՄԵԼԻՔՕՎ ամեն օր, խիրուրգիական և կանանց հ. 1—2 ժամը։

Ի. Դ. ԳՕՄԱՐԹԷԼԻ ամեն օր, ներքին և երեխաների, 2—3 ժամը։

Բ. Ս. ՄՈՒՍԽԷԼՕՎ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 2—$2^1/_2$ ժ., աչքի հիւանդ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ա. Գ. ՄԻՐԶՕՅԵԱՆ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 6—7 ժ., ներքին և երեխաների։

Ն. Գ. ՉԻՉԻՆԱՁԷ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 6—7 ժ., ներքին և երեխաների։

Հիւանդանոցում կատարվում են միկրոսկոպիական, բակտերիօլօգիական և քիմիական հետազօտութիւններ, նոյնպէս ծաղիկի պատուաստում և ծծմայրերի քննութիւն։ Վճար խորհրդի համար 50 կօպէկ։

ՔԱՅՔԱՅՄԱՆ ԴԷՄ

II

Արդիւնագործութեան զարգացման հոգատարութիւնը խլում է պետութիւններից նրանց ժամանակի և ծախքերի մի նշանաւոր մասը։ Արդիւնագործութեան մէջ առաջնութիւն ունենալու համար մրցում են պետութիւնները և նոյնիսկ անեղ պատերազմների բռնվում միմեանց հետ։

Իսկ մեզանում ոչ միայն յաճախ նա չէ գնահատվում, այլ և գտնվում են մարդիկ և խմբեր, որոնք նրա առաջ խոչընդոտներ են յարուցանում, կարծելով թէ դրանով նրանք նպատակայարմար գործ են կատարում։

Ճիշդ է՝ դրամագլուխների հարստահարիչ և տիրապետական հակումները անդրադարձօրէն առաջ են մղում պարտաւորութիւն՝ մաքառելու նրանց կամայականութիւնների դէմ. բայց դա չէ նշանակում, թէ կապիտալը ինքը պէտք է ոչնչանայ և կորչի ժողովրդական տնտեսութեան շրջանակից։ Ամենևին ոչ։ Դա միայն հանդէս է բերում կապիտալի գործադրութեան եղանակների, նրա տուած արդիւնքների բաշխման խնդիրներ. իսկ երբ դուք կոչնչացնէք արդիւնագործութիւնը, նրա հետ միասին կոչնչացնէք և աշխատանքի աղբիւրներից մէկը։

Աշխատաւորը, որ արդիւնագործութեան ամենահիմնական գործօններից մէկն է, անշուշտ, շահագրգռված է ստանալու կարելին չափ մեծ բաժին այն եկամուտից, որ տալիս է գործը. բայց այդ միևնոյն հանգամանքը դնում է և պարտաւորութիւններ աշխատաւորի վրա արդիւնագործութեան զարգացման ապահովութեան վերաբերութեամբ։

Եւ այն բնական մաքառման մէջ, որ տեղի ունի գործատէրի և աշխատաւորի միջև, պայքարը պէտք է կանգ առնի այնտեղ, ուր վտանգվում է արդիւնագործութիւնը և քայքայման երկիւղ է առաջ գալիս։

Եւրոպական այնպիսի երկիրներում, ինչպէս են Անգլիան, Բելգիան, Ֆրանսիան, Գերմանիան, ուր գործարանական արդիւնագործութիւնը խոր արմատներ է գցել տնտեսական կեանքի մէջ և ընդարձակ ծաւալ է ստացել երկրի բոլոր մասերում, մենք տեսնում ենք, թէ ինչպէս մարդիկ վախենում են ամեն մի այնպիսի հանգամանքից, որ կարող է վտանգի ենթարկել արդիւնագործութիւնը։ Իսկ ինչ ասել մի այնպիսի երկրի մասին, ինչպիսին մերն է, որտեղ խոշոր արդիւնագործութիւնը դեռ նոր է մուտք գործում և առաջ է գնում երկչոտ քայլերով, մեծ ծախքերով, հեռու տեղից բերված մեքենաներով և մշտական յոյսով, որ կը լինեն նպաստաւոր պայմաններ գործի աջողութեան համար։

Այդտեղ անհրաժեշտութիւն է զգացվում աջակցութեան, որպէսզի նոր գործը արմատանայ իրականութեան մէջ և դառնայ յարատև ու հաստատուն ձեռնարկութիւն, դառնալով աշխատանքի գործադրութեան ասպարէզ։

Եւ անշուշտ՝ ամեն մի ուժեղ հարուած, որ հասցվում է մատաղ արդիւնագործութեանը, ոչ միայն կործանարար է դառնում եղած ձեռնարկութիւնների համար, այլ և այն բոլորի, որոնք դեռ նոր պէտք է ծնունդ առնէին և հաստատվէին երկրի մէջ։

Հասարակական գիտակցութիւնը պէտք է յորդորի մարդկանց աշխատել կուլտուրական ձեռնարկութիւններ բազմացնելու երկրի մէջ և միջոցներ ձեռք առնել այն աննպաստ պայմանների դէմ, որոնք առաջ են բերում քայքայում։

Ա. Քալանթար

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

Կ. Պօլիս, 8 մայիսի

Գոհունակութեամբ խօսելով գահական ճառի մասին, լրագիրները ընդգծում են սուլթանի հրաւէրը՝ «բոլոր օսմանեան ժողովուրդներ, միացէք»։

Երկու արտակարգ դեսպանութիւններ ուղևորվում են մեծ պետութիւններին տեղեկացնելու Մուհամմէդ V-ի գահ բարձրանալու մասին։ Առաջին դեսպանութեան մէջ մտնելու են մինիստր Զիա-փաշան, գլխաւոր շտաբի կառավարիչ Խալիլը, կամերհէր Լիւտֆի-բէյը։ Դեսպանութիւնը կերթայ Վիեննա, Բերլին, Պետերբուրգ, Ստօկհօլմ, Կօպենհագէն, Հաագա և բալկանեան մայրաքաղաքները։ Երկրորդի մէջ մտնելու են նախկին մեծ վէզիր Թէվֆիկ փաշան, մինիստր Գաբրիէլ Նորատունկեանը և նախկին մինիստր Սամի փաշան։ Այս դեսպանութիւնը կայցելէ եւրոպական մնացած մայրաքաղաքները։ (Գ. Հ.)

—

«Թիւրքի» լրագիրը հաղորդում է, թէ Ֆէրիդ փաշան, ներքին գործերի մինիստրը, շուտով պէտք է մեկնէ Ադանա, անձամբ ղեկավարելու քննութիւնը Ադանա քաղաքի կոտորածի և աւերման մասին։

—

Նոյն թերթում կարդում ենք. «Ադանա ուղարկված հայոց պատրիարքական յանձնաժողովի ուղարկած զեկուցագրի համաձայն, տեղական իշխանութիւնները չեն թոյլատրում ոչ ոքի Ադանա գնալ և յանձնաժողովը ստիպված է մնալ Մերսինում։

«Յանձնաժողովը հաւատացնում է, որ զոհերի աղջիկները, այրիները և երեխաները ստիպված են խմբովին իսլամութիւն ընդունել, և բազմաթիւ դաւանափոխութիւններ արդէն տեղի են ունեցել։

«Ադանա քաղաքի ունևոր ընտանիքների այրիներին և աղջիկներին բռնի ամուսնացնում են»։

—

Նոյն թերթը հաղորդում է, որ Կում-Կափուի հայոց մայր եկեղեցում հանդիսաւոր մաղթանք կատարվեց Մուհամմէդ V սուլթանի գահակալութեան համար։ Հանդիսադիրն էր պատրիարքական տեղապահը բարձր հոգեւորականութեամբ շրջապատված։ Ներկայ էին և բոլոր ականաւոր հայերը։ Տեղապահը ջերմ աղօթքներ կատարեց նաև Մահմուդ Շէվքէթ փաշայի, Նիազի և Էնվէր բէյերի արևշատութեան համար։

—

Կ. Պօլիս, 8 մայիսի

Իտալական դեսպանատունը դիմեց Բ. Դրան՝ խնդրելով Նեղուցի միջով թոյլ տալ անցնելու երկու պատերազմական ապրանքատար նաւերի՝ Ռուսաստանից նաւթ բերելու համար։ Բ. Դուռը թոյլ տուեց այն պայմանով, որ նաւերը զինաթափ լինեն, որին իտալական կառավարութիւնը համաձայնեց։ «Ստերօպէ» նաւն արդէն անցաւ նեղուցը։ (Հ. Գ.)

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պարիզ, 8 մայիսի

Կաշուեգործ բանւորների ազգային դաշնակցութիւնը իր անդամներին հրաւիրում է աշխատանքները դադարեցնել։

Երեկոյեան շինարարական բանւորների ժողովից յետոյ տեղի ունեցան լուրջ ընդհարումներ բանւորների և ոստիկանութեան միջև։ Բանւորները ոստիկանների վրա սկսեցին նետել քարեր, ապակու կտորներ և աթոռներ. վերջիններից շատերը վիրաւորվեցին։ Կարգ ու կանոնը վերահաստատվեց զօրքերի օգնութեամբ։ (Հ. Գ.)

—

Դիւնկիրխէն, 8 մայիսի

Ծովային ցուցակներում մտցված նաւաստիների միութիւնը որոշեց յայտարարել ընդհանուր գործադուլ։

Մարսէյլի բանւորների պալատների միութեան վարչութիւնը դիմել է կորպորացիաներին՝ առաջարկելով անյապաղ միջոցներ ձեռք առնել ընդհանուր գործադուլի դէմ։ (Հ. Գ.)

—

Բէլգրադից հեռագրում են «Рѣчь» լրագրին, որ Օմլադինան Ժընևում հրատարակել է մի մանիֆեստ ուղղված սերբ ժողովրդին։ Իբրև սերբիական երկիրների հանրապետական երիտասարդութեան ներկայացուցչուհի, Օմլադինան կոչ է անում խաղաղ կերպով արտաքսել Թագաւորական տունը և ստեղծել սերբիական բոլոր երկիրներում դաշնակցական հասարակապետութիւն։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԸ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԹԱԳԱՒՈՐԸ

Անգլիական արտաքին գործերի մինիստրութիւնը նորերս լոյս է ընծայել պարսկական գործերի առիթով «Կապոյտ գիրքը», որի մէջ մտել են 1906 թ. դեկտեմբերի 17-ից մինչև 1908 թ. դեկտ. 28-ը եղած փաստաթղթերը։ Այդպիսով Անգլիայի ու Ռուսաստանի միջև տեղի ունեցած բանակցութիւնների փաստաթղթերը, որոնք կարող էին լոյս սփռել ռուսական զօրքերը Պարսկաստան մտցնելու և երկու պետութիւնների դիպլօմատիական այն գործունէութեան վրա, որի շնորհիւ վերականգնվեց սահմանադրութիւնը, առ այժմ մնում են անմատչելի։ Սակայն այն թղթերը, որոնք մտել են արդէն «Կապոյտ գրքի» մէջ, ուսանելի շատ բան են պարունակում։

Անգլիական ամբողջ մամուլը արտատպում է Էդուարդ թագաւորի բնորոշ պատասխան հեռագիրը, որը նա 1908 թ. յունիսի 29 ին ուղղել էր պարսից շահին՝ վերջինիս կողմից անձամբ թագաւորին ուղղված այն հեռագրին, թէ անգլիական միսիան պատսպարան է տալիս իր մօտ սահմանադրականներին։ Այդ հեռագիրը հետևեալն է.

«Ես ստացայ ձերդ մեծութեան հեռագիրը ուղարկված այս ամսի 26-ին։ Ես ցանկութիւն չունեմ որևէ ձևով միջամտելու ձեր երկրի ներքին գործերին, որը, ես յոյս ունեմ, դուք կը կառավարէք, իբրև սահմանադրական միապետ, արդարութեամբ և մարդասիրաբար։ Մենք ոչ ոքի չենք հրաւիրել օգտվելու իմ միսիայի պատսպարումից, և եթէ ձեր հպատակներից մի քանիսը այնուամենայնիւ փրկութիւն են որոնել այնտեղ իրանց կեանքի ահից դրդված, ինչպէս յայտնի է ձերդ մեծութեանը, իմ երկրի սովորութիւնից դուրս է մերժել պատսպարելու այն փախստականներին, որոնք մեղաւոր չեն որևէ յանցանքում։

«Ձերդ մեծութեան ասածները, թէ իմ գործերի հաւատարմատարը հրաւիրում էր չարամիտներին դեսպանատուն, ուղղակի հակասում է իրողութեանը, որովհետև վերջինս անում էր այն բոլորը, ինչ որ թոյլատրված է Պարսկաստանի մէջ եղած սովորութեամբ, համոզելու իր մօտ պատսպարվողներին հրաժարվել իրանց դիտաւորութիւնից։ Իմ դեսպանատունը շրջապատող և այնտեղից բոլոր դուրս եկողներին կալանաւորող ձեր զօրքերի վարմունքը անվայել է ու անթոյլատրելի, և եթէ անմիջապէս միջոցներ ձեռք չառնվեն և վերջ չը դրվի այդ բոլորին, այն ժամանակ ես և իմ կառավարութիւնը, հակառակ ձեր ցանկութեան, հարկադրված կը լինենք միջոցներ ձեռք առնել իմ դրօշակի պատիւը պաշտպանելու համար։

«Ես հաւատում եմ իմ գործերի հաւատարմատարի բարեխղճութեանն ու խոհեմութեանը։ Ցաւում եմ, որ արդէն երկու տարուց աւելի է, ինչ Լօնդօնում չը կայ պարսկական դեսպան, որի հետ արտաքին գործերի իմ ստատս-սեկրէտարը կարող լինէր քննութեան ենթարկել այն հարցերը, որոնք վերաբերում են երկու պետութիւնների միջև եղած յարաբերութիւններին։ 1906 թւի հոկտեմբերին ես համաձայնվեցի, որ ձերդ մեծութիւնը նոր դեսպան նշանակէ, բայց, որքան ինձ յայտնի է, նա դեռ մինչև այսօր էլ Բեռլինումն է»։

ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Ռաշտ, 26 ապրիլի

Սահմանադրականների Ղազվինում տարած յաղթութիւնը տեղիս ազգաբնակութեան վրա մեծ տպաւորութիւն է գործելը։ Գիլանի նահանգը սահմանադրականների ձեռքը ընկնելուց յետոյ, կառավարութիւնը մօտ երեք ամիս շարունակ ույժ էր կենտրոնացնում Ղազվինում՝ Գիլանի վրա արշաւելու և այդքան ժամանակում կենտրոնացրեց մօտ 2000 ձիաւոր և հետևակ զօրք, լեռնային արագաձիգ թնդանօթներ, սա-

կայն այդ բոլոր պատրաստութիւնները յեղափոխականների մի գրոհով մի քանի ժամվայ ընթացքում ոչնչացան։ Համաձայն Թէհրանից հասած տեղեկութիւնների, կառավարութիւնը Ղազվինի սահմանադրականների առաջխաղացութիւնը արգելելու համար՝ դէպքի գիշերը 150 կոզակ, 3 թնդանօթ և 206 հոգի մաժաղանցի ձիաւոր Ն ուղարկել Թէհրանից 35 վերստ հեռաւորութեամբ Քարաջ և հետզհետէ աւելացնում է առաջապահների թիւը։ Ղազվինից սահմանադրականները այսօր հեռագրել են տեղիս անջումանին և Սիփէհդարը-Ազամին, որ մօտ 5000 հոգի սեփական զէնքերով ցանկութիւն են յայտնում միանալ սահմանադրականներին Թէհրանի վրա արշաւելու համար։ Ղազվինում կազմվել է անջուման և դատարան։ Քաղաքը շատ հանգիստ է։ Կազմվել է նաև զինւորական շտաբ, պահեստատուն։

27 ապրիլի

Այս առաւօտ Սիփէհդարը-Ազամը ճանապարհվեց դէպի Ղազվին՝ հետը ունենալով կամաւոր զինւորներ։

Գիլանի, Թալիշի, Ղազվինի, Աստարայի և Խալխալի դատաւորական փոխանորդ է նշանակվել սիփէհդարի կողմից Սարդարէ-Մօհթամադը։

Երեկոյեան ժամը 4-ին, զինւորական շտաբի հրահանգով, բոլոր կամաւորները զինված, հետները ունենալով երաժշտախումբ, քաղաքիս մէջ մանեօվր կատարեցին. ժողովրդի խուռն բազմութիւն հետեւում էր կամաւորներին։ Շահի հրովարտակը սահմանադրութեան վերաբերեալ՝ ժողովրդի կողմից սառնութեամբ ընդունվեց, որովհետև հաւատ չէ ընծայվում այդ հրովարտակի անկեղծութեանը։ Թաւրիզի անջումանը հեռագրել էր տեղիս անջումանին, թէ քանի որ շահը սահմանադրութիւն է տալիս և Թաւրիզը Թէհրանի հետ բանակցութեան մէջ են, արգելվի Ղազվինից առաջխաղացութիւնը շարունակել՝ մինչև բանակցութեան վերջնական լուծումը։ Լուրերին նայած՝ սիփէհդարն էլ Ղազվինից Թէհրանի հետ բանակցութեան մէջ է։

28 ապրիլի

Այսօր, երեկոյեան ժամը 5-ին, քաղաքի Սարդա-Մէյդան կոչված այգում զբօսնելիս, տեռրորի ենթարկվեց Բաքաեվը, որը սկզբում կամաւորների շարքերումն էր և վերջերս վտնտվելով՝ ասում են՝ լրտեսութեամբ էր զբաղվում։

Ղազվինից տեղեկացնում են Սարդարէ-Մուզաֆֆարը և նրա որդի Զաֆար-ուդ-Դօվլէն, որոնք հրաժարական էին տուել և իրանց Ինանլու ձիաւորներով հեռանալով Ղազվինից՝ գնացել էին իրանց Սալթանիէ կոչված կալուածքը, նամակով դիմել են և իրանց պատրաստակամութիւնը յայտնել սահմանադրականներին աջակցելու։

29 ապրիլի

Այս գիշեր իր բնակարանում մաուզէրի ութ գնդակի հարուածով տեռրորի ենթարկվեց յայտնի ռէակցիօնէր հոգեւորական Հաջի Շէյխ-Ալի Փիշնամազը։ Թէհրանից արտաքին գործերի մինիստր Սաադ-ուդ-Դօվլէից տեղիս քարգուզարը հետևեալ հեռագիրը ստացաւ. «Նորին կայսերական մեծութիւն շահնշահի հրաման համաձայն, որով շնորհված է ժողովրդին կազմելու պարլամենտ, հրամայված է յայտարարել Պարսկաստանում և արտասահմանում գտնվող բոլոր քաղաքական յանցաւորներին, այս հեռագիրը ստանալու ժամից, ապահովութիւն և ազատութիւն։ Նորին մեծութեան հրամանը անմիջապէս օրէնքի գործադրութեան անցաւ»։

Թէհրանից տեղեկացնում են, որ Բաղշահում կառավարութիւնը լուրջ պատրաստութիւններ է տեսնում, ամրութիւններ է շինում այգու շուրջը, իսկ քաղաքում խիստ հսկողութիւն է կատարվում, ամենափոքր կասկածելի անձնաւորութիւններին ձերբակալում են և սոսկալի տանջանքների ենթարկում։

1 մայիսի

Այս առաւօտ հոգին աւանդեց կամաւոր զինւոր Իբրահիմ բէկը, որը մի քանի օր առաջ իր ընկեր Մանճուղի անզգուշութիւնից՝ ատրճանակի գնդակով վիրաւորվել էր։ Զինւորական շտաբի կարգադրութեամբ, զինւորական պատւով և խիստ փառաշուք կատարեցին թաղումը։ Թաղման ժամանակ մի քանի դամբանականներ արտասանեցին, ապա կամաւորները շարքով գնալով թափում էին գերեզմանի վրա ծաղիկներ, ապա անցնում «Խւաս բարև» ասելով։

Այսօր ռուսաց ընդհ.-հիւպատոսը և անգլիական փոխ-հիւպատոսը պաշտօնապէս ներկայացան անջումանին, դատաւորի փոխանորդ Սարդարէ-Մօհթամադի և քարգուզարի ներկայութեամբ, և պաշտօնապէս յայտարարեցին, որ շահը սահմանադրութիւն և ամնիստիա է շնորհել, ուստի անհրաժեշտ է, որ կռւող յեղափոխականները զինաթափ լինեն։ Անջումանը ընդունեց հիւպատոսների պաշտօնական յայտարարութիւնը ի տեղեկութիւն։

Այսօր որոշեալ ժամին հաւաքված էին կամաւորները՝ զինված և կարմիր դրօշակներով. կային նաև անջէն համակրողներ և ժողովրդի խուռն բազմութիւն, ինչպէս և պարսից ուսումնարանի աշակերտները։

Ցուցարարները իրանց դրօշակներով դուրս եկան զինւորական շտաբից։ Առաջից գնում էր երաժշտական խումբը։ Ցուցարարները անցան Սարդա-Մէյդանի այգին, որտեղ կանգնած էին պարսից ուսումնարանի աշակերտները՝ ձեռքներին կարմիր դրօշակներով։ Աշակերտները բռնած ունէին 3 հատ մեծադիր ձեռանկարներ՝ Սաթթար խանի, Բաղր խանի և Սիփէհդարը-Ազամի։ Այգուց անցնելով պտտեցին գլխաւոր փողոցներով, ապա եկան դատարանի առաջ շարքով կանգնեցին. Միրզա-Հիւսէյն խան Քասմային մի քանի խօսքերով բացատրեց այսօրվայ տօնի նշանակութիւնը և համերաշխութեան օգտակարութիւնը, պարտք դրեց հասարակութեան վրա այսուհետև ամեն տարի աւելի փառաւոր կերպով կատարել սահմանադրութեան տօնը։ Ապա հեռագիրներ ուղարկվեցին ֆրանսիական «Հիւմանիտէ» և «Մատէն» թերթերին։

Ղազվինից տեղեկացնում են, որ Սիփէհդարը-Ազամը տեղ է հասել և տեղական ժողովուրդը խանդավառ ցոյցերով է ընդունել նրան։ Շրջակայքի քիւրդ և շահսէվան ցեղապետները իրանց ստորագրեալներով միանում են սահմանադրականներին։

Բաշտեցի Ս.

ՊՕԼՍԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Կ. Պօլիս, 28 ապրիլ

Պօլսի մամուլը, մեր մամուլը գլխաւորաբար, առանձնապէս հետամուտ է դարտակ լուրեր խմբագրելու։ Ո՛ր թերթը որ աւելի ճարտար է արտառոց լուրեր շինելու, կը յաջողի իր ժողովրդային վարկը աւելի վեր բռնելու ընթերցողներու մտքին վրայ։

«Մանզումէ» հրատարակեց լուր մը սա խորագրով. Հայերուս Թուքը։ Աստով պիտի հասկնայինք թէ հայ մը, Համիդի գիշերային ուղևորութեանը ատեն դէպի Սելանիկ, մօտեցած է վագոնին ու անոր երեսը թքած։ Այս լուրը մեծ ոգևորութիւնով կարդացուեցաւ իր ընթերցողներէն։ Շատեր սքանչացող եղած են ու տակաւին հիացող են այդ քաջութեանը վրայ. հիմա հերոս մըն է այդ պատանի երիտասարդը։ Կը յուսամ որ, մահուան օրը, ճառեր կը կարդացուին, գովեստները կը կրկնուին դագաղին վրայ ու, յետոյ ալ, հրապարակային կոչով մը, հանգանակութիւն կը կատարուի ու արձան մը կը բարձրանայ այդ վերջին հերոսի կուրծքին վրայ, ուրկէ դուրս ելած էր այդ Թուքը։

Բայց ուշադրութիւն։ Ահաւասիկ խնդիրը։ Համիդը ճամբայ հանուեցաւ գիշերային յատուկ շոգեկառքով մը։ Իրեն կընկերակցէր զինուորական հսկող մարմին մը։ Իր շոգեկառքը առանց կենալու պիտի սուրար մինչև իր վերջին կայարանը։ Իր վերջին օթեանը մտած է այնպէս, որ նոյնիսկ Սելանիկի մէջ անգամ ոչ ոք ստոյգ բան մը գիտցած է։ Անկէ ետքն ալ ոչ ոք կրցած է մօտենալ իրեն։ Արդ, ինչպէս եղաւ այդ «Թուքը»։

Ենթադրենք պահ մը, թէ շոգեկառքը կանգ առած ըլլայ և դիպուածով նոյն տեղը գտնուած հայ երիտասարդ մը, որ յաջողէր մինչև իսկ վագոնին դուռը բանալ ու տեսնել Համիդը։ Ատ ինչպէս ողորմելի հայ էր, որ, բոլշեկան կատաղութեան մը մէջ, տեսաւ այդ ճիւաղը, Ադանայի հազարաւորներու արիւնին մէջ, տակաւին ամբ-տաք շաղախուած, չնետուեցաւ անոր վրայ և չխեղդեց հրէշը իր ջղային պրկումներուն մէջ ու բաւականանացաւ միմիայն Թուքով մը։

Կռուելով, պայքարելով ընկերական շըրջանակներու մէջ, վերջապէս կրցանք ստուգել, որ իբրև թէ Համիդի շոգեկառքը թըռչելով իր ճամբան առաջ վարած ատեն, այդ հերոսը յաջողեր է ետևէն «Թո՛ւ» ընել. ու ատ է «Հայերուս Թուքը», մեծ, հետաքրքրական լուրը. Ինչ տարբերութիւն եթէ այսօր Համիդը Սելանիկի մէջ գտնուած ատեն՝ մենք այստեղէն «Թո՛ւ» ընենք։

Քանի մը ամիս առաջ Պօլսի մէջ այնպէս կըսուէր, թէ «Մշակը» պիտի տեղափոխուի Վօսփորի ափը։ Այստեղ լաւ յաջողելու պայմանն է նախապէս ստեղծել այս կարգի լուրերու գործարան մը, կամ այնպիսի մեքենայ մը, որ կարողանայ ամեն կարգի արտառոց բաներ արտադրել։ Այդ ատեն յաջողութիւնը կատարեալ է։

Պատերազմական վիճակը կը շարունակէ։ Կախաղաններուն չուանները, հակառակ օր առաջ տրուած խոստումներու թէ վաղը յանցաւոր գլուխներ պիտի երերան օդին մէջ, անգործ կը կենան։ Կըսուի թէ կան յանցաւորներ, որ պիտի նետուին չուաններու՝ իրենց հայրենիքին մէջ, որպէսզի հեռաւոր տեղերու ալ գործնական դասեր տրուին։ Ի՛նչ մեղքս պահեմ. քիչ-քիչ չհաւատալս կուգայ, ու պիտի համոզուիմ որ պատերազմական ատեանը, Համիդին ոսկիները համբելու զբաղած, շատ մտադիր չէ առաջին օրերու գործունէութիւնը ցոյց տալու։ Տեսնենք. իցի՜ւ թէ մենք սխալած ըլլանք։

Առայժմ շահ մը ունինք. ատրճանակները, որոնք, ի դէպս յանդէպս, ամէն առաջ շատախօս դարձած էին, լռած են իսպառ։ Գոնէ այդ կերպով գնդակները զուր տեղը չեն վատնուիր, ուշադիր, անակնկալ վտանգի մը առջև չեն մնար առանց կապարի, ինչպէս պատահեցաւ ծմեր բոլշեններու մէջ։

Շահէն

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Նոր-Բայազէտ, 2 մայիսի

Անցեալ տարվայ թանգութեան հակառակ՝ այս տարի մեզանում համեմատաբար էժանութիւն է տիրում կենսական մթերքների վերաբերմամբ։ Անցեալ տարի ճիշդ այս միջոցին, երբ կառավարչական նպաստները բաժանվում էին ժողովրդին թէ իբրև սերմացու և թէ իբրև ուտելու հաց, ցորենի գինը մեզանում 60 ր. էր խալվարը, այն է՝ պուդը 2 ր., իսկ ալիւրը արժէր 2 ր. 20 կ. պուդը։ Բայց այժմ ցորենի խալվարը ծախվում է 40 ր. (պուդը 1 ր. 35 կ.), իսկ ալիւրը՝ 1 ր. 45 կ., անցեալ տարվայ գների ճիշդ $^2/_3$-ականը։ Չը նայած, որ դա մխիթարական է մեր տանջված ժողովրդի համար, բայց ժողովուրդը տառապում է փող չը լինելուց։ Մեզանում շատերը չեն յիշում այսպիսի փողի պակաս տարի։ Ժողովրդի մեծամասնութիւնը օրերով ու շաբաթներով կոպէկի երես չէ տեսնում։ Այդ ընդհանուր տագնապի պատճառով աղքատութիւնը համատարած է բոլոր դասակարգերի մէջ։

Ցանքերի աշխատանքը արդէն հասել է իր վախճանին։ Այս տարի շատ բարեյաջող պայմաններում կատարվեց այդ աշխատանքը. ամբողջ ապրիլ ամսում ցանքերը տեղի ունեցան շատ աւորժելի եղանակների տակ, ոչ մի ընդմիջում, եղանակի ոչ մի անախորժութիւն։ Բացի այդ, այս տարի հողագործ դասակարգը մեծ ջանք գործ դրեց ցանելու իր բոլոր հողաբաժինները, այնպէս որ, հակառակ անցեալ տարվայ, այժմ կրկնակի քանակութեամբ ցանք է եղել մեզանում։ Եթէ բնութիւնը խղճայ ու խնայէ մեր հողագործի դժոխային աշխատանքը, այդ դէպքում մեր գիւղացին մի քիչ շունչ կը քաշէ ծանր տարիներից յետոյ։ Թէև ապրիլի ընթացքում բոլորովին երաշտ անցաւ, բայց 3—4 օր սրանից առաջ տեղաց մի լաւ յորդառատ անձրև և կենդանութիւն տուեց ցանքերին։ Բուսականութիւնը դեռ շատ ժամղաղ է և հազիւ է կշտացնում արածացող անասուններին։ Գ. Մինասեան

ԴՈՒՄԱՅԻ ԿՈՒԼՈՒԱՐՆԵՐԻՑ

— Ուրիշ բան չէի էլ սպասում յունիսի 3-ի Դումայից,—պատասխանել է բանտարկված պատգամաւոր Կոսորոտովը 3-րդ Դումայի անդամութիւնից նրան հեռացնելու առիթով սոցիալ-դեմոկրատական ֆրակցիայի ուղարկած ցաւակցական հեռագրին։

Չափազանց բնորոշ է այդ կարծիքը։

Բայց նա առաջինը չէ։

Դատապարտութեան աւելի ուժգին հընչիւններ լսվել են Դումայի ամբիօնից էլ։

Դժգոհների թիւը շատ-շատ է։

Պուրիշկէվիչ-մարկովեան խմբակը օրէցօր դառնում է յանդուգն և իր խայտառակ խաղերով ստուերարկում է ժողովրդական ներկայացուցչութիւնը։

Հոկտեմբերեան մեծամասնութիւնը այլ ևս ույժ չունի հակազդելու նրան և աննկատելի կերպով, նահանջելով իր դիրքերից, թողնում է ղեկավարելու դերը իրապէս չափաւոր-աջակողմեաններին։

Իսկ վերջիններս ոչ միայն աշխատում են առաջ քաշել իրանց մշակած աշխատանքների ծրագիրը, այլ և պարծենալով խօսում են իրանց «փրկարար» դերի մասին։

— Կենտրօնը մենք ենք, այլ ոչ հոկտեմբերեանները, որ մնացել են առանց թևերի։ Պրօգրեսիստների վրա նրանք յենվել չեն կարող, իսկ աջակողմը ունի իր ինքնուրոյն ճանապարհը։ Այլ է մեր դերը. մեր ձախ թևը կազմում են հոկտեմբերեանները, իսկ աջը՝ նացիօնալիստներն ու աջակողմեանների մի մասը,—ասում են նրանց լիդերները։

Եւ վստահ իրանց ույժերի վրա՝ սկսում են տնօրինել Դումայի բաղդը։

Առաջին հարուածը նրանք պատրաստում են նախագահ Խոմեակովի դէմ։ Նրա տապալումը այնքան անկասկած է նրանց աչքում, որ մինչև իսկ նախագահական բազկաթոռի համար թեկնածու են որոնում իրանց շրջանում։

Մարկով 2-րդը հիմք ունի կարծելու, որ Խոմեակովի թեկնածութիւնը չեն դնի հոկտեմբերեաններն անգամ։

Գուցէ հոկտեմբերեանները, գոնէ, արտաքուստ ուզենան իրանց ձեռքում պահել ղեկավարի դերը և նախագահը դարձեալ մնայ Խոմեակովը մինչև սեսսիայի վերջը։

Սակայն իրական պատկերը դրանից ամենևին չի փոխվի, որովհետև գնահատական արժէք տուողը լինելու են աջակողմեան նստարանների վրա նստողները, որոնք ղեկավարվում են միայն ժամենտի տրամադրութիւններով։

— Լուրջ հարցեր զարթեցնելու ժամանակ չէ,—ասել է նրա լիդերներից մէկը, Կրուպէնսկին.—նրանք կը հասցնեն մեզ Աստուած գիտէ՝ թէ ուր։

Հէնց այդ դեղատոմսով էլ իսկապէս գործում է Դուման։

Ո՞ւր է անձի անձեռնմխելիութեան օրինագիծը։

Ինչո՞ւ արխիվ է ձգված բացառիկ դրութիւնների խնդիրը։

Դաւանութիւնների հարցը նոյնպէս կը դնեն մահուդի տակ,—ասում է «Рѣчь» լրագրում Լիտովցեվը։

Եւ այդպիսով Դուման մինչև սեսսիայի լրանալը կը զբաղվի այսպէս ասած «օրէնսդրական վերմիշէլներ» որոճալով։

Այդ նպատակով նրան մատուցված է 400-ից աւելի մանր օրինագծեր...

Զարմանալին այն է, որ հոկտեմբերեանները այժմ են միայն քնից զարթնում։

— Միթէ կարելի է զբաղեցնել Դումային այդպիսի մանր, աննշան օրինագծերով,—արտունջ յայտնեց Դումայի 104-րդ նիստում հոկտեմբերեան Անտոնովը, երբ տեսաւ Դումայի առջև դրված այնպիսի օրինագծեր, ինչպիսին է Սեվաստոպոլի քաղաքապետութեան աւագ բժշկի ռոճիկը աւելացնելու հարցը, Ելլախի ոստիկանական վարչութեան մէջ երկու ստրժանտի պաշտօններ ստեղծելու և Կօբէլեակի կալանաւորութեան տան ծառայի ռոճիկը 60 ռուբլով աւելացնելու առաջարկները։

Ուշացել էր։

Նա պէտք է նախատեսէր այդ առաջուց։

Այժմ ինչ օգուտ այդ արտունջներից։ Սեսսիան արդէն վերջանալու վրա է. իսկ հոկտեմբերեանների մէջ էլ աջակողմեանների դէմ պայքարելու համերաշխութիւն չը կայ, ձախ թևը տրամադիր չէ առանց կռւի Դումայի ղեկավարութեան դիրքը զիջել։ Մինչդեռ նրանց աջ թեւ՝ մեծամասնութիւնը զբաղված է հակառակորդին սիրաշահելով։

Միակ միջոցը, որ կարող էր դուրս հանել նրանց այդ տրագիքական դրութիւնից, այն է, որ մի ուրիշը, թէկուզ հէնց պրէմիէր Ստոլիպինը, վճռական միջոցներով զսպէր ռուս ժողովրդի միութեան յեղափոխական գործունէութիւնը։

Դրանով կը վերականգնվէր ոչ միայն պրեմիէրի խախտված պրեստիժը, ինչպէս իշխ. Գոլիցինն է կարծում, այլ և հոկտեմբերեանների ղեկավարող դերը։

Մասնաւորապէս Կովկասի վերաբերմամբ երերի դրութիւնը պատկերանում է աւելի վատ կերպով։ Ռուս գաղթականներին Կովկասում հողաբաժիններ յատկացնելու օրինագիծը երբ քննվում էր Դումայի գաղթականական մասնաժողովում, զեկուցանող Սկալօզուբօվը, հիմնվելով գաղթականական պաշտօնեաների տուած այն տեղեկութիւնների վրա՝ թէ Կովկասում ազատ հողեր չը կան, առաջարկեց մերժել օրինագիծը և ցանկութիւն յայտնել, որ այլևս չը յատկացվեն։ Այդ առաջարկը ընդունելութիւն չը գտաւ։ Օրինագիծը, ընդհակառակը, ընդունվեց և, Սկալօզուբօվի հրաժարականի պատճառով, նշանակվեց նոր զեկուցանող՝ Սուչինսկին։

Պարզ է, որ բացասական վերաբերմունքը, դէպի ժամենտի տրամադրութիւններով ղեկավարվող 3-րդ Դուման, ունի իր որոշ հիմունքները։

Կօլիւբակինին հեռացնելը դրա ցայտուն օրինակներից մէկը կարող է համարվել Լ.

«ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԵՒ ՑՈՂ» ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Թիֆլիսում հիմնվել է և արդէն սկսել իր գործունէութիւնը մի համակրելի ընկերութիւն, որի նպատակն է երեխաներին մատակարարել կրթիչ, նպատակայարմար հաճոյք և օգտակար ժամանց։ Այդ ընկերութիւնը, որ «Մանկական Աշխարհ» անունն ունի և որի նշանաբանն է՝ ճանապարհ մանուկներին, սրանցն է ապագան, առանց դասակարգային և ազգային խտրութեան գործակցութ մօր նման փայփայում է մանուկներին։ Այս համակրելի ընկերութեան ղեկավարներն անուանի մանկավարժներ, դաստիարակներ են։

Միաժամանակ այս ընկերութեան հետ, կարծէք զուգընթաց, հիմնվել է «Աղբիւր» ամսագրին կից մի յաւելուած հանդէս «Մանկական Աշխարհ» անունով։ Այս հանդէսը, որին մասնակցում են պատանի աշակերտներ, աշակերտուհիներ, գրաւել է նրանց ուշադրութիւնը։

Ահա «Աղբիւրի» խմբագրութիւնը իր «Մանկական Աշխարհ» հանդէսի կողմից, ինչպէս յայտարարված է «Աղբիւրի» ապրիլի տետրում, հանդիսաւոր ողջոյն է կազմակերպում «Մանկական Աշխարհ Ընկ.»։

Հանդէսը, որ պիտի կայանար այսօր, յետաձգված է մինչև առաջիկայ կիրակի, մայիսի 17-ը, որովհետև, ինչպէս տեղեկացանք, հանդէսի ծրագիրը շատ է ընդարձակվել և գաւառներից պատգամաւորներ էլ են լինելու։

Մանկական այս տօնը, որին տրված է «Արշալոյս և Ցող» անունը, կայանալու է մի հանդիսաւոր թափօրով։ «Աղբիւրի» խմբագրատանը պիտի ժողովվեն հանդէսին մասնակցող մանուկներն ու պատանիները կիրակի, երեկոյեան 5 ժամին, վաղօրօք ի հարկէ ձեռք բերելով մասնակցելու արտօնութիւն։

Թափօրին մասնակցողներին կը տրվեն դրօշակներ, գոյնզգոյն, պատկերաւոր ու անուանական։ Պատգամաւորներն ու գաւառական ներկայացուցիչները կունենան յատուկ դրօշակներ և ժապաւէններ։

Մանուկների կողմից մի ուղերձ «Մանկական Աշխարհ Ընկ.», գրված հայերէն, ռուսերէն, վրացերէն, թուրքերէն, հրէյերէն, գերմաներէն և ֆրանսերէն, կը ստորագրեն «Աղբիւրի» խմբագրատանը մանուկները, ստանալով մի մի անվճար և բոլոր №№-ն էլ տանող տոմսեր, որ խոկոյն և եթ, մինչև թափօրի մեկնելը, կը խաղացվի և մանուկներն ստանալով իրանց վիճակ ընկած նուէրները (գոյնզգոյն կրակ-մոմեր, գրքեր, նկարներ, դպրոցական առարկաներ և խաղալիք)՝ կընթանան երաժշտութեան խմբի առաջնորդութեամբ Վօրօնցօվեան կամուրջով, Միքայէլեան պրօսպէկտով «Մանկական Աշխարհ Ընկ.» զուարճավայրը։

Այստեղ հանդիսաւոր կը մատուցանվի «Մանկական Աշխարհ Ընկերութեանը» «Մանկական Աշխարհ» («Աղբիւրին» կից) հանդէսից մի փառահեղ և գեղանկար դրօշակ հետևեալ մակագրութեամբ՝ «Փափագելի ընկերոջ՝ Մանկական Աշխարհ Ընկերութեանը նշանակ սրտեռանդ շաղկապի Մանկական Աշխարհ հանդէսից»։

Այդ երեկոյ կը կայանայ և արտակարգ շքեղ երեկոյթ «Մանկական Աշխարհ Ընկերութեան» զուարճավայրում։ Տ.

ՄԻ ԲԱՆԱԿՌՒԻ ԱՌԻԹՈՎ

Մի քանի օր սրանից առաջ «Закавказье» լրագրում երևաց մի նկատողութիւն այն մասին, որ «Тифлисскій Листокъ» լրագրի խմբագիր Ի. Խաչատուրօվ մի խնջոյքում հայհոյական բառ է գործածել վրաց լեզուի մասին։

Ի. Խաչատուրօվ պատասխանեց, որ այդպիսի դէպք տեղի չէ ունեցել և որ ինքը խնջոյքը կրում է եղել չափազանց մասնաւոր բնաւորութիւն։

Այդ դէպքի առիթով սակայն շարունակվում են լոյս տեսնել մի շարք նկատողութիւններ և յօդուածներ լրագիրների մէջ։

Ի՞նչ վերաբերմունք կարող է լինել դէպի այդպիսի մի երևոյթ։

Այդտեղ երկու կարծիք չը կայ և չէ էլ կարող լինել։

Տասնեակ տարիներ մենք շարունակ խօսել ու գործել ենք այն ուղղութեամբ, որ ազգերի մէջ պէտք է տիրէ համերաշխութիւն և փոխադարձ յարգանք, և հասկանալի է, որ այն բոլոր անձերը, որոնք սերմանում են թշնամութիւն ազգերի միջև, հանդիսանում են թշնամիներ առհասարակ մարդկութեան և մասնաւորապէս իրանց ազգին։

Մենք շատ թանգ ենք գնահատել մեր հարևան ազգերի համերաշխութիւնը և գիտենք թէ ինչ աղէտալի հետևանքների հասանք մենք բոլորս այդ համերաշխութեան բացակայութեան և պակասութեան պատճառով։

Եթէ դեռ կան մարդիկ, որոնք կարծում են թէ ազգերը թշնամացնելով կարելի է մի որևէ լաւ բան առաջացնել—նրանք խելապականներ են կամ չարագործներ։

Եւ մենք սկսած ներկայ բանակռիւների առիթով միայն մի բան ունենք ասելու— նորից և նորից ընդգծենք համերաշխութեան անհրաժեշտութիւնը և համարենք այդ գաղափարը չափազանց ուժեղ և հաստատ մեր մէջ, որպէսզի նա չը կարողանայ վտանգվել ոչ մի մասնաւոր դէպքից և թիւրիմացութիւնից։

Եւ եթէ դէպքը, որի մասին լոյս էր տեսել «Закавказье» լրագրի նախնական նկատողութիւնը, բառացի իրողութիւն է, կարող ենք հաւաստիացնել, որ հայերի մէջ չի գտնվի ոչ ոք, որ հեռաւոր կերպով անգամ հաշտվէր նրա հետ։ Եւ միթէ կարող է լինել կասկած այդ մասին։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Յիշեցնում ենք, որ այսօր, կիրակի, մայիսի 10-ին, Փոխարքայի պալատում և նրան կից այգում տեղի կունենան պարահանդէս և զբօսանք բժշկական արագ օգնութիւն հասցնելու բարի նպատակի համար։ Այդ պարահանդէսը պէտք է կայանար դեռ 2 ամիս սրանից առաջ, բայց յետաձգվեց մինչև մայիս։ Յոյս ունենք, որ բարի նպատակը կը գրաւի մեր հասարակութիւնը դէպի զբօսանքը։

◆ Երէկ մեզ յանձնեցին 10 ր. 69 կ., որ պ. Գէորգ Աթալեանը իր ընկեր երիտասարդների հետ ժողովել է Թելէթի ուխտատեղում Ադանայի կոտորածից փրկվածների օգտին։ Այդ գեղեցիկ գործը թող վարակիչ լինի միւսների համար ևս։

◆ Ստացանք «Տնայնագործական համագումար» անունով գիրքը 335 էջ, գինը 70 կոպէկ։ Գիրքն իր մէջ պարունակում է մանրամասն կերպով Թիֆլիսում ներկայ տարվայ ապրիլ ամսին կայացած հայ տնայնագործական համագումարի ամբողջ պատմութիւնը։

◆ Յիշեցնում ենք, որ այսօր, առաւօտեան ճիշդ ժամը 11-ին Յովնանեան դըպրոցում տեղի կունենայ ռուսաց լեզուի դասատուութիւն Ս. Մանդինեանի դասագրքով։ Ուշացողներին խնդրում են ներս չը մտնել։

◆ Անդրկովկասեան երկաթուղիների վարչութիւնը երկաթուղիների շահագործութիւնից յունվար և փետրվար ամիսներում ստացել է եկամուտ ընդամենը 4,501,750 ռուբլի, անցեալ տարվանից 39,090 ռուբլով պակաս, ծախք ընդամենը 3,071,520 ռուբլի, անցեալ տարվանից 196,780 ռուբլով պակաս։

◆ Համաձայն Կովկասի Փոխարքայի հաստատած անասնաբուժական մարմնի ղեկուցման, Թիֆլիսի նահանգապետի տրամադրութեան տակ դրվում է հակաժանտախտային միջոցների և անասնաբուժական գործիչների պահպանութեան համար 30,000 ռուբլի։

✦ Մայիսի 6-ին Թիֆլիս եկան պետական բանկի խորհրդի անդամներ իշխ. Շախովսկի և Կօրատ և միւս օրը սաուգեցին տեղիս բաժանմունքի ամբողջ գործավարութիւնը։ Մայիսի 8-ին քննիչները մեկնեցին Երևան։

✦ Թիֆլիսի էլեքտրաքարշի վագօնների ընդունելութիւնը յատուկ մասնաժողովի ձեռքով տեղի կունենայ մայիսի 14-ին։

✦ Երէկվայ ռուսաց Նիկօլայ Հրաշագործի տօնի պատճառով կառավարական հաստատութիւններում ու հիմնարկութիւններում պարապմունքներ չը կային։

✦ Եկող շաբաթ դումայական տնտեսական մասնաժողովը կը քննի մսի սակագինը փոխելու հարցը։

✦ Այսօր նշանակված է Կովկասեան Գիւղատնտեսական Ընկերութեան անդամների ընդհանուր ժողովը։

✦ Մայիսի 15-ից Թիֆլիսի քաղաքային սպանդանոցում անասուններին մորթելու են գիշերները ցերեկների փոխարէն, այնպէս որ մորթված անասունները շուկայ կը տարվեն երեկ. ժամը 10—11-ին։

✦ Թիֆլիսի ոստիկանութիւնը այս քանի օրս ձերբակալեց աղնախեցի Ալէքսէյ Ակօպաշվիլուն, Իվան Խիզանաշվիլուն, գօրեցի Իօսիֆ Ջիաշվիլուն և Սօլօմօն Խիզանաշվիլուն, որոնք մայիսի 7-ին Դիղուբէում յափշտակել էին 13 տարեկան Մարիա անունով օրիորդի։

✦ Թիֆլիսի նահանգապետը թոյլատրել է տ. Ձլ. Վարդանեանին անցեալ տարիների նման բանալ Կօջօրում երեխաների կլուբ, որի բացումը տեղի կունենայ մայիսի վերջերին։

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Մայիսի 6-ին Բիբի-Էյբաթում ֆրանսիական ընկերութեան նաւթահանքն է գնացել ուսանողական համազգեստ հագած մի երիտասարդ դրամական պահանջի համար։ Տեղեկանալով այդ մասին տեղական պրիստաւը, ինժեներ Երեմեանցի ցուցմունքով, կալանաւորում է յիշեալ «ուսանողին», որը անուանել է իրան Է. Տ. Մխիթարեանց։ Պարզվում է, որ նա զանազան պատրուակներով դրամներ է կորզել շատերից։ Իր այդ դրամաշորթութիւնը բացատրել է ծայրայեղ կարիքով։ Մօտ օրերս նոյն երիտասարդը խաբերայութեամբ կորզել էր փոխադարձ վարկի ընկ. հաշուապահ Յ. Խօջամիրեանից 50 րուբլի։

✦ Մայիսի 5-ին, Տէլէֆօննայա փողոցում խուզարկու ոստիկանութիւնը կանգնեցրել է մի կառք, որի մէջ նստած անցնում էին երկու հոգի։ Վերջիններիցս մէկը, տեսնելով ոստիկաններին, իսկոյն թռչում է կառքից և փախչում, միւսին կալանաւորում են։ Կառքի մէջ գտել են 420 հատ ռազմափամփուշտներ։ Կալանաւորվածի ազգանունն է Զաքար Ոսկանեան։ Հարցաքննութեան ժամանակ նա բացատրել է, որ փամփուշտները գնել է մի անծանօթ Թուրքից, որից էլի պէտք է ստանայ 250 հատ, որի համար և նա գնում էր նրա հետ միասին տուն։ Այդ փամփուշտները նա ուզում էր ուղարկել իր ծննդավայր Գերչեթ գիւղը, որ գտնվում է Երևանի նահանգի Շարուր-Դարալագեազի գաւառում, ընդհարումներ առաջ գալու դէպքում պաշտպանվելու համար։ Խուզարկութեան ժամանակ Ոսկանեանի մօտ գտել են 102 րուբլի կանխիկ դրամ։ Ցանցաւորը բանտարկված է։ («К.»)

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ
(Մայրաքաղաքի լրագիրներից)

✦ Լրագիրները հաղորդում են թէ, երբ Պետական Դումայի նստաշրջանը վերջանալու է յունիսի 1-ին և վերսկսվելու է հոկտեմբերի 1-ին։

✦ «Рус. Вѣд.»-ում կարդում ենք. «Մի քանի օր առաջ Պիրօգօվեան Բժշկական Ընկերութեան վարչութեան անդամ Դ. Ն. Ժբանկօվը կանչվել է պահնորդական բաժանմունքը, որտեղ նրան յայտնել են ներքին գործերի մինիստրի կարգադրութիւնը, որով նրան արգելվում է ապրել մայրաքաղաքներում և նրանց նահանգներում երկու տարվայ ժամանակով։ Պ. Ժբանկօվը ստացել է երկու շաբաթ միջոց կարգադրելու իր գործերը Մօսկվայում։ Բժշկական Ընկերութեան նախագահ պրօֆ. Րէյնը գնում է Պետերբուրգ փորձ անելու՝ ազատել Դ. Ն. Ժբանկօվին այդ կարգադրութիւնից»։ Պ. Ժբանկօվը, բացի ջերմ մասնակցութիւնից յիշեալ ընկերութիւնում, յայտնի է ամբողջ Ռուսաստանին որպէս հասարակական և գրական գործիչ։ Առաւել մեծ է նրա յարգը զեմստվոյին բժիշկների շրջաններում։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Թիֆլիսը, ըստ երևոյթին, սիրում է և գնահատում Զարուսկայա դերասանուհու տաղանդը։ Դերասանուհու բենեֆիսին, որ տեղի ունեցաւ ուրբաթ, մայիսի 8-ին, բազմաթիւ հասարակութիւն եկել էր արքունական թատրոն՝ ողջունելու դերասանական տօնը։

Խաղում էին Ֆաբերի «Մշտական սէր» դրաման երեք գործողութեամբ։ Զարուսկայան կատարում էր գլխաւոր հերոսուհի Կլարայի դերը, որը պարունակում է իր մէջ դերասանական ընդունակութիւններ ցոյց տալու բաւականաչափ առատ նիւթ։ Զարուսկայան արտադրեց բեմի վրա Կլարայի դիւրազգաց, ջղային, շուտ տպաւորվող, մանկական պարզամտութեան հասնող անկեղծ և հարազատ բնաւորութիւնը։

Հասարակութիւնը ողջունեց նրան շատ ջերմ կերպով, մատուցեց բազմաթիւ ծաղկեփնջեր։ Միւսները աջողակի պահպանեցին անսամբլը։

Այսօր նոյն խումբը կրկնում է «Դաւաճանութիւն» պիէսը։ Սիրող

—

Այն տպաւորութիւնը, որ մենք ստացանք մայիսի 7-ի ներկայացումից, վրաց թատրոնում, երկար ժամանակ անջնջելի կը մընայ մեր յիշողութեան մէջ։

Այդ օրը վրացի դերասանների ընկերութիւնը խաղաց «Քրիստինէ» 4 գործ. դրաման, որի սիւժէտը վերցված է յայտնի գրող հանգուցեալ Նինօշվիլու նոյնանուն գրուածքից։

Պիէսը շօշափում է ժամանակակից գուրիացի գիւղացու կեանքի մէջ պատահող դժուարութիւններն ու անբաղդութիւնները, որի շնորհիւ նրա կեանքը լցված է դառնութիւններով։

Գիւղացի Դաթիա Խէլմօկլիձէի աղջիկը՝ Քրիստինէն, հաւատալով հարուստ գիւղացու որդի՝ Իասօն Ուքմաձէի յայտնած սիրուն, անձնատուր է լինում նրան, սակայն յուսախաբվում է, որովհետև Իասօնը լքում է նրան և, դրժելով իր խօսքը, չէ ուզում ամուսնանալ Քրիստինէի հետ, որի շնորհիւ էլ դժբաղդ Քրիստինէն դառնում է քաւութեան նոխազ թէ ծնողների և թէ համագիւղացիների համար։ Ծեծն ու անարգանքը, հայհոյանքն ու ծընողների խստութիւններն դառնում են Քրիստինէի բաժինը, գլխաւորապէս Իասօնից ծնված ապօրինի երեխայի պատճառով։

Քրիստինէն, նեղված ու յուսահատված այս ամենից, պտրում է մի ելք, և ահա իր ընկերուհին՝ Մարինէն օգնութեան է հասնում նրան, առաջարկելով գնալ Թիֆլիսից գիւղ եկած Սօնայի հետ, որը Թիֆլիսում հասարակաց կին է, խոստանալով որ այնտեղ նրա համար սպասուհու պաշտօն կը գտնի։ Դժուարութեամբ համոզվելով, այնուամենայնիւ դժբաղդ Քրիստինէն ճանապարհվում է դէպի Թիֆլիս, ուր ընկնում է հասարակաց տան մէջ և, կրելով սարսափելի տանջանքներ ու հոգեկան յուզումներ, վերջ ի վերջոյ ընկնում է այն շատերի շարքը, որոնցով լիքն է մեր խեղաթիւրված իրականութիւնը։

Անցնում են տարիներ. Քրիստինէն ընկնում է իբրև մարդ, բառի ամենալայն իմաստով, և, առանց գլուխը դնելու տեղ իսկ ունենալու, թափառում է փողոցներում, իբրև փողոցային աղջիկ։ Քրիստինէի հայրը, կուրացած լինելով, իր ապօրինի թոռան՝ Գօգիի հետ գալիս է Թիֆլիս բժշկվելու և ճաշելու համար մտնում է գինետներից մէկը։ Նոյն գինետան մէջ հասարակաց կանանց հետ ժամանակ են անց կացնում մի խումբ մարդիկ, ի հաշիւ «կնեազ» Լէվան Ջվէլիսինիձէի։

Նոյն գինետունն է մտնում և Քրիստինէն և խնդրում է օգնի, հրաւիրելով իր վրա Ջվէլիսինիձէի ուշադրութիւնը, որը հարց ու փորձ է անում նրա անցեալից։ Քրիստինէն, անտեղեակ՝ որ իր հայրն էլ գինետանն է, պատմում է, թէ ինքը ով, որտեղից և ում աղջիկն է։

Եւ ահա տեղի է ունենում մի յուզումնալից տեսարան... հայրն ու աղջիկը փարվում են իրար վզով...

Բազմիցս շեշտված է, որ տ. Մգիվանին ընդունակ դերասանուհի է, իսկ այս անգամ մենք կարող ենք նոյն իսկ վստահօրէն ասել, որ տիկինը տաղանդաւոր դերասանուհի է։ Նա իր մտածված խաղով ամբողջացրեց Քրիստինէի տիպը, և հաւատացած ենք, որ եթէ հանգուցեալ Նինօշվիլին կենդանի լինէր, իր կատարեալ հիացմունքը կարտայայտէր նրա խաղի համար։ Հօր դերը պ. Շալիկաշվիլին շատ աջող կերպով տարաւ։ Տ. տ. Չիրքէզաշվիլին, Ջավախիշվիլին և Կարգարէտէլին լաւ էին իրանց դերերում։ Միւսները պահպանեցին անսամբլը։

Լաւ էր պ. Գունիան կինտօյի դերում։

Շնորհակալութիւն պ. Իրէթիլին, աջող կերպով գրուածքը բեմականի վերածելու համար։

Անմահ Նինօշվիլու այս ստեղծագործութիւնը, նման միւս արտադրութեանց, վերին աստիճանի աջող և սրտաշարժ է և իբրև գրուածք ծայր աստիճան գեղարուեստական և աշխատաւոր գիւղացիութեան ցաւն ու դարդն է պատկերացնում։ Նրա գրուածքների թիւը շատ չէ, բայց եղածները գրաւել են ամենալաւ տեղը վրաց գրականութեան մէջ, որի համար էլ, երբ երախտագիտութեան արգասիք, վրացի հասարակութիւնը ներկայ մայիս ամսի կէսերին, նրա մահվան տասնհինգամեակը լըրանալու առիթով, հանդիսաւորապէս բացելու է նրա գերեզմանի վրա դրված արձանը. միաժամանակ լոյս է տեսնելու նրա գրուածքների ժողովրդական էժան հրատարակութիւնը։

Ցանկալի է «Քրիստինէն» թարգմանել հայերէն՝ խաղալու համար։ Արտակ

—

Ախալցխա, 7 մայիսի

Տիկին Սիրանոյշի երկրորդ ներկայացումը տեղի ունեցաւ ամսիս 6-ին Կարապետեան դպրոցի բեմում։ Այստեղ կրկնվեց «Զաւակ» դրաման։ Հանդիսականների թւում երևում էին բաւականին բանուորներ։ Խաղը աջող անցաւ։ Տիկինը յուզեց հանդիսականներին։ Լաւ էր և դերասան Աղայեանը Մաքսի դերում։ Սիրողները նպաստեցին անսամբլի պահպանմանը։ Մուտք եղաւ մօտ 50 ր.։ Տիկնոջ 3-րդ ներկայացումը ամսիս 9-ին է լինելու. խաղալու է «Մեդէա» դրաման։

Libre

ՆՈՐ ՆԿԱՐՆԵՐ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

II

Մենք նորից այցելեցինք Մօսկվայի նկարների ցուցահանդէսը և այժմ կարող ենք աւելի մանրամասն տեղեկութիւն տալ նրա մասին։

Նկարների նիւթը չափազանց բազմազան և խայտաճամուկ է։ Եւ հասկանալի է, թէ ինչու։ Մասնակցել են ցուցահանդէսին շատ անձեր և իւրաքանչիւրը տուել է միայն մի երկու կամ երեք նկար։

Այդտեղ կան և բնութեան սիրահարներ, և կենցաղագրական տեսարանների արտայայտողներ, և պատմական թեմաների մշակողներ, և եկեղեցական նկարչութեան նուիրվածներ, և այլաբանութեան հակվածներ և այլն։

Թեմաների բազմազանութեանը ուղեկից է և նկարչական դպրոցների բազմազանութիւնը։ Այդտեղ կան և հին, և նոր ուղղութիւնների արդիւնքներ՝ վաղուց ծանօթ վրձինների և նոր կերպարանվող ստեղծագործական ձևերի արտայայտութիւններ։

Այցելուները առանձին ուշադրութեամբ կանգ են առնում այդ նորութիւնների վրա, յուսալով գտնել գեղարուեստական կարօտը յագեցնող նոր եղանակներ և հօրիզօններ։

Եւ ահա այդտեղ կարծիքները բաժանվում են։

Ցուցահանդէսի այցելուները փոխանակում են միմեանց հետ իրանց տպաւորութիւնները, վիճում են թեմաների և տեխնիկայի մասին։ Այն, ինչ մէկը հաւանում է, միւսը բոլորովին պախարակում է։

Մի քանիսը հարց են տալիս՝ արդեօք նկարչական գեղարուեստը ընկճ՞ել է, սնանկացե՞լ է, այլասերվե՞լ է, թէ ընդհակառակը նա իր ճոխ և պերճ զարգացման նախօրեակումն է և նոր փորձերը նոր հօրիզօնների թռչել արշալոյսներն են։

Մենք մի րօպէ անգամ չենք կասկածում, որ նկարչական գեղարուեստը առաջ է գնում և որ նրան վիճակված է նոր նշանաւոր նուաճումներ անել թէ բնութեան և թէ մարդկային կեանքի աշխարհում, արտացոլելով գաղտնիքների և հոգեբանական գծերի նուրբ և հարազատ ըմբռնումներ։

Ներկայ աջող թէ անաջող նկարափորձերը հանդիսանում են իբրև առաջաբաններ և նախապատրաստական նիւթեր ապագայ հարուստ և ճոխատատ գեղարուեստական գանձի։

Որոնումներ, նոր ուղիների որոնումներ, նոր շաւիղների ակօսումներ—ահա այն անունները, որ մենք կը տայինք թէ ներկայ ցուցահանդէսի և թէ վերջին ժամանակ երևացող պայմանաւոր նկարներին։

Այդ որոնումները վերաբերում են թէ թեմաներին և թէ տեխնիկային։

Բացվել են և բացվում են գեղարուեստական երևակայութեան համար բազմատեսակ գաղտնիքներ, որոնցից, ճիշդ է, մի քանիսը հիւանդոտ և բացասական երևոյթներ են, բայց շատ շատերը խոր հոգեբանական են, արժանի առանձին ուշադրութեան և ուսումնասիրութեան։

Իսկ տեխնիկա՞ն։ Նոր նկարիչների արած բազմաթիւ փորձերը ներկերի դասաւորութեան և լոյսի խաղերի վերաբերութեամբ ակներև կերպով ընդարձակեցին և խորացրին նկարչական արհեստի ամփոփն ու ծաւալը, ճոխացնելով այն միջոցները, որոնք տրված էին նկարչի ձեռքը մինչև այժմ։

Ա. Ք.

ԳՐԱԿԱՆ ՅԻՇԱՏԱԿՈՒՄՆԵՐ

II

«Отечественныя Записки». Վերջին շրջան։ 1868—1884 թ. թ.

Յիշատակումների օրերում ենք ապրում մենք...

Անցեալ ամսին լրացաւ «Отеч. Зап.» հռչակաւոր ամսագրի մահվան 25-ամեակը, այն ամսագրի, որ 1870-ական թւականների հզօր մտաւոր-հասարակական շարժման գրական ֆօկուսն էր (կենտրոնը), «մըտքերի վրա գերիշխողը» այն տարաբաղդ սերնդի, որը անժամանակ հեռանալով ասպարէզից, թողեց այնուամենայնիւ անջնջելի երեսներ ռուս մտաւորականութեան պատմութեան մէջ...

«Отеч. Зап.», XX դարի ռուս հնագոյն ամսագիրը, հիմնվել էր դեռ Ալէքսանդր I-ի օրով (1818 թ.), ունեցել է կարճատև, փայլուն և ազդեցիկ շրջան մեծ կրիտիկոս Բելինսկու աշխատակցութեան ժամանակ (1840—46), ապա տարտամ գոյութիւն է ունեցել և Նիկօլայեան բէակցիայի ժամանակ, և՛ «րէֆօրմների շրջանում», ու երկրորդ անգամ փայլել է 1868 թւականին (15 տարվայ ընթացքում), երբ դադարեցված «Современникъ»-ի ղեկավարներից մի խումբ՝ Նեկրասօվը, Շչեդրինը և Գր. Ելիսէեվը կապալով վերցրին այս ամսագիրը. յիշեալ խումբը զրկված էր հնարաւորութիւնից ունենալու իր օրգանը։

Ի՞նչ էր ամսագրի ուղղութիւնը, ինչում էր նրա ազդեցութեան ոյժը։

Ն. Կ. Միխայլօվսկին, ֆրանսիական մի ամսագրի խնդիրքին՝ տալ ընդհանուր տեսութիւն նորագոյն ռուս գրականութեան, նկատել էր, որ ինչպէս նրա շարժիչ ոյժը, գլխաւոր առանցքը, սկսած 1840-ական թւականներից մինչև կէս դար, եղել է «գիւղացիութեան հարցը» *)։ Այդ մեծ հարցի բազմակողմանի քննութեանն էր նուիրված և «Отеч. Зап.»-ն. ահա տնտեսական-վիճակագրական-հրապարակախօսական յօդուածների մի անընդհատ շարան, գրված տաղանդաւոր աշխատակիցների ձեռքով, ահա գեղարուեստական նկարագրութիւններ գիւղական կեանքի, մուժիկի հոգեբանութեան, գրված Գլէբ Ուսպէնսկու, Զլատօվրատսկու, Լեվիտօվի և այլոց ձեռքով, ահա նոյն կեանքի բանաստեղծօրէն արտացոլումը՝ Նեկրասօվի ցնցող գրչի տակ, ահա ինտելիգենտի կեանքը՝ տարված «մուժիկասէր» մտքերով (Գարշին, Օսիպօվիչ-Նօվօդվօրսկի և կրկին Ուսպենսկի), ահա այս ուժեղ հոսանքի սինտեզը՝ Ն. Կ. Միխայլօվսկու փայլուն յօդուածներում, և այս բոլորը պսակված հռչակաւոր երգիծաբանի՝ Շչեդրինի, դրամատուրգ Օստրօվսկու, Տօլստօյի, Դօստօեվսկու գրուածքներով։ «Ա՜խ, եթէ ես կարողանայի ընկղմվել, լուծվել այդ հասարակ, կոպիտ ժողովրդային մասսայի մէջ, սուզվել անհետ, բայց պահպանելով ճշմարտութեան և իդէալի այն ջահը, որը ես ձեռք եմ բերել նոյն ժողովրդի հաշուին...»—գրում էր ամսագրում ղեկավարներից մինը՝ Միխայլօվսկին, ձևակերպելով երիտասարդութեան իդէալը։

Ամսագիրը կրեց նոյն մետամօրֆօզան (ձևափոխումը), ինչ որ ժամանակակից մտաւոր հոսանքը. քաղաքականութիւնից ժխտելով՝ (аполитизмѣ) դարձաւ դրա ջերմ քարոզիչը, միշտ աչքի առաջ ունենալով աշխատաւոր դասի շահերը։ Պարզ է մի այդպիսի անքօղարկված ուղղութիւն սիրելի չի պիտի լինէր յետադէմ բանակին։ «Նրանք հայրենիք չունեն, նրանք բելէտաժի**) յեղափոխականներ են»—ասում էին Կատկօվը և նրա նիզակակիցները։ Նըկատելու է, որ խմբագրական կազմի մէջ և մօտիկ աշխատակիցների շարքում գրեթէ չը կային օտարազգի-օտարադաւաններ—սա, ի հարկէ, զխատւորեալ չէր,—բոլորն էլ ի ծնէ ռուսներ էին, և սակայն խաւարի հերոսները պահանջում էին, որ ամսագրի ճակատից «հայրենական» ածականը վերցվի և տեղը զետեղվի «արտասահմանեան» անունը. այդ խաւարամիտները կարծես այն էլ չը գիտէին, որ ամսագիրն այդ իրաւունքն անգամ չունի...

Համբերաշխ, բուռն թափով աշխատում էին ամսագրին մասնակցողները, գլուխ ունենալով Ելիսէեվին, Միխայլօվսկուն, Ուսպենսկուն և Շչեդրինին, այս իդէալական խմբագրին՝ ըստ Տուրգենեվի։ Բայց ութսունական թւականների րէակցիան հըզօրանում էր և, վերջապէս, 1884 թւի ապրիլին, կոմիսիի մի չնչին առիթից օգտվելով, բոլորովին ապօրէն խլվեց ամսագրի կեանքի թելը...

Անսպասելի, տրագիք էր այս վախճանը. «անակնկալութեանց ծոցում ենք մենք մեծացած»—գրում էր Շչեդրինը մի քանի ամիս յետոյ, վերսկսելով իր գրական աշխատանքը «Вѣс. Евр.» ամսագրում (տես «Пестрыя Письма»). անսպասելի բայց ոչ արտասովոր ժուրնալիզմի համար այդպէս փակվեց 8 ամսով «Совр.»-ը 1862 թւին, այդպէս դադարեցվերին 1866-ի յայտնի դէպքից յետոյ նոյն «Совр.» և «Рус. Слово»-ն։

Բայց դեռ երկա՜ր էր ապրում ամսագիրը իր մահից յետոյ էլ։ Մութ, ծանր րէակցիայի օրերին մենք, 80-ական թւականների ուսանողներս, այս նուիրական ամսագրի վրա էինք մշակում մեր աշխարհահայեցողութիւնը։ Ձեռքից ձեռք էին անցնում ամսագրի համարները, նրանից կազմված ժողովածուները։ Ահա շնորհապարտ յիշողութեանս մէջ կրկին կենդանանում են Դեմերտի որոտալից «Ներքին տեսութիւնները», Ելիսէեվի լուրջ, շրջահայեաց յօդուածները, Ս. Կրիվենկօյի «Ֆիզիքական կրթութեան հիմունքները», Վ. Վ.-ի տնտեսական տեսութիւնները, առաջին ռուս մարքսիստ պրօֆեսօր Զիբերի, գիւղացիութեան պատմաբան Վ. Սեմեվսկու, Միրտօվի (Լավրօվի) պատմական գիտական հետազօտութիւնները... Եթէ վերցնէիք այն ժամանակվայ «վիմատիպ» ինքնազարգացման ձեռնարկները», դուք կը տեսնէիք, թէ ինչ գերակշռող դեր էին խաղում «Отеч. Зап.» և իր աշխատակիցները մտաւոր աշխարհում... Յարգանքով ապա յիշենք ամսագիրը և նրա ղեկավարներին...

Պետրոս Զաքարեան

*) Այս յօդուածը, որքան մենք յիշում ենք, թարգմանաբար (պ. Տիգ. Յովհ.-ի) զետեղված է եղել «Հօրիզօն» ժողովածուի մէջ։ Պ. Զ.

**) Ակնարկ Շչեդրինի, Նեկրասօվի իբր ունեցած հարստութեան, ապրած լաւ բնակարանների, որ սովորաբար բել-էտաժում են տեղաւորված լինում։ Պ. Զ.

ՄԱՄՈՒԼ

Կ. Պօլսի «Գարուն» թերթի № 13-ի մէջ տպված է «Թափառական»ստորագրութեամբ մի յօդուած կամ մի նամակ, գրված այդ թերթին Անդրկասպեան երկրից, որ պարունակում է իր մէջ բաւական հետաքրքրական մերկացումներ Էջմիածնի գործերի վերաբերմամբ, Խրիմեանի կաթողիկոսութեան օրով, և որ ցոյց է տալիս ներքին արժէքը այն կարգերի, որոնք հաստատվել էին Էջմիածնում հանգուցեալ կաթողիկոսի օրով և որոնց վերադառնալը այնքան բաղձալի էր գտնում նորերս «Գործ» թերթը։

Այդ նամակը պահանջում է, որ սինօդը և տեղապահ սրբազանը կարգադրեն և պարզեն մի քանի հաշիւներ, նախքան նորընտիր կաթողիկոսի ժամանումը Էջմիածին, և ցոյց տան, թէ ուր են մնացել և ինչ են եղել։

Մենք կարծում ենք, որ դժուար թէ սինօդը և տեղապահը կարողանան որևէ գրական տեղեկութիւն տալ թէ ինչ են եղել այդ գումարները, բայց յամենայն դէպս նրանք պարտաւոր են լուսաբանել թէ ճիշդ այդքան գումարներ ստացե՞լ է հանգուցեալ կաթողիկոսը։

*

«Слово» թերթը հեգնօրէն յայտնում է, որ «Новое Время» թերթը դարձել է «ահճարնների» օրգանը, որովհետև նա ահա ինչ խրատ է կարդում երիտասարդ-թիւրքերին. «Թիւրքիան ունի ապագայ իբրև դաշնակցութիւն (ֆեդերացիա) իր մէջ ապրող բոլոր ազգութիւնների»։

Եւ «Слово» թերթը նկատում է. «Բժիշկ, բժշկեա զանձն քո», կարող են պատասխանել «Новое Время» թերթին երիտասարդ-թիւրքերը...։

*

Յաւէտ ողբացեալ Արփիարի մահից յետոյ նրա մերձաւոր համակրողների և աշխատակիցների շրջանում միտք ծագեց շարունակել նրա գեղեցիկ գործերից մինը—հրատարակութիւնը «Շիրակ» գրական հանդէսի, որ թիւրքահայ մամուլի և պարբերական գրականութեան մէջ մի լուրջ, բազմակողմանի և հմտալից օրգան էր հանդիսանում։ Եւ ահա այս տարվայ սկզբից պ. պ. Միք. Ս. Կիւրճեան և Վահան Թէքէեան, յայտնի գրական դէմքեր—ձեռնարկեցին հրատարակել Կ. Պօլսում «Շիրակը», իբրև գրական և քաղաքական շաբաթական հանդէս։ Շաբաթաթերթի շուրջն են համախմբվել կարող գրական ոյժեր և բանաստեղծներ՝ հ. Ս. Երեմեան, Եղիշէ եպ. Դուրեան, Յ. Թ. Հինդլեան, Միք. Կիւրճեան, Վ. Թէքէեան և այլք։ Մեր ստացած մի քանի համարները գեղեցիկ տպաւորութիւն են թողնում և ցոյց են տալիս, որ շաբաթաթերթը կարևոր դեր պէտք է խաղայ թիւրքահայ մամուլի մէջ իր ազգային, գրական, գիտական բովանդակութեամբ և ժամանակակից հրատապ սօցիալական հարցերին նուիրված ուսումնասիրութիւններով։ Ապրիլ 11-ի համարի մէջ (№ 9—10) տպված է Արփիարի մի յօդուածը «Մօվուն հետ» վերնագրով, գրված դեռ 1897-ին, մինը այն սքանչելի էջերից, որ դասեցին հանգուցեալին հայ նշանաւոր գրողների շարքում։

Ի դէպ նկատենք, որ «Լուսաբեր Արև» թերթի մէջ (№ 42) նոյնպէս տպված է Արփիարի մի անտիպ նամակը, որ ուղղված է եղել Վենետիկի մի Մխիթարեան վարդապետի և գրված Նէապօլից 1904 թ. մայիսի 2-ին։ Այդ նամակը բարձրացնում է անկիւնը այն վարագոյրի, որի ետևում թաղնված է նշանաւոր գրագէտի և գործչի Վենետիկում կրած դժնդակ կեանքի պատմութիւնը։ Անկեղծօրէն ցաւում ենք, որ Մխիթարեան հայրերը այդ դժնդակ կեանքի մէջ այնքան անհամակրելի դեր են խաղացել։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳԼԻԱՅԻ 1909/10 ՏԱՐՎԱՅ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲԻՒՋԷՆ

I

Այս տարի ամբողջ Անգլիան առանձին անհամբերութեամբ և հետաքրքրութեամբ սպասում էր իր բիւջէի յայտարարման։ Երկրին արդէն յայտնի էր, որ պետական սովորական մուտք ու ծախսի մէջ սպասվում է վաղուց չը տեսնված բաց (դէֆիցիտ) և դրան ծածկելու միջոցներն էին հետաքրքրում ժողովրդին։

Պիտի նկատել, որ առաջին՝ Անգլիայում բիւջէի օրինագիծը գանձարանի լորդը (ֆինանսների մինիստրը) համայնքների ժողովին ներկայացնում է հէնց ֆինանսական տարին սկսվելուց և ոչ մի քանի ամիս նախօրօք, ինչպէս օրինակ մեզ մօտ։ Եւ քանի որ այս դէպքում աւելի հնարաւորութիւն կայ նախատեսել եկամուտները և ծախսերը, դրա պատճառով անգլիական բիւջէն միշտ մօտ է եղել իրական ելք և մուտքին և բացառիկ դէպքերում է հարկ եղել դիմել լրացուցիչ բիւջէի *)։ Երկրորդ՝ պիտի չը մոռանալ այն լայն իրաւունքը, որ ունի համայնքների պալատը—բուն ժողովրդական ներկայացուցիչները—բիւջէի հաստատման գործում։ Վաղուց է այս երկրում սյբբենական ճշմարտութիւն դարձել այն բանը,

*) Տես Рене Штурмъ-ի „Бюджетъ“ երես 92 և շարունակութիւնը։

որ ժողովրդի ներկայացուցիչները պիտի տնօրինեն հարկերի և ծախսերի գործը։ Երրորդ՝ ինչ վերաբերում է լորդերի ժողովին,—որին ցամաքի պետութիւնների մէջ համապատասխանում են պետական խորհուրդը, սենատը և այլն,—նրա իրաւունքները այս խնդրում շատ սահմանափակված են։ Նա բիւջէն քննում է համայնքների ժողովի ընդունելուց յետոյ և իրաւունք չունի որևէ փոփոխութիւն մտցնել նրա յօդուածների մէջ. լորդերի պալատը en bloc (ամբողջովին) կամ ընդունում է բիւջէի օրինագիծը կամ բոլորովին մերժում։ Բայց Անգլիայի պահպանողականները—հասկանալի է, որ լորդերի պալատի մեծամասնութիւնը դրանցից է բաղկացած—մի գովելի սովորութիւն ունեն՝ աքացի չը տալ բիգի դէմ, չընդդիմադրել համայնքների պալատի—ժողովրդի—ցանկութեան. Նրանք բիւջէն մերժում են այն բացառիկ դէպքում, երբ համոզված են, որ երկրի ցանկութիւնն էլ իրանց կողմն է։ Այսպէս կը վտանգեն միայն իրանց դիրքը, հրապարակ հանելով լորդերի պալատի գոյութեան հարցը։ Ցինչեռ նոյնպէս, որ պարլամենտական պատասխանատու մինիստրութեան համար այս կամ այն օրինագծի—ուրեմն և բիւջէի—չընդունելը՝ նշանակում է մինիստրութեան ամբողջ կազմով հրաժարվելը, կամ վերջինս խնդրում է գահակալից Թոյլտուութիւն՝ արձակել պարլամենտը և նշանակել նոր ընտրութիւններ։

Անցնենք այս տարվայ բիւջէին։

Ինչպէս երևաց գանձարանի լորդի զեկուցումից համայնքների պալատին, պակասը հաւասար է 16 միլիոն ֆ. ստերլինգի, կամ մեր հաշւով մօտ 152 միլիոն րուբլու։ Բացի Թիւը անվախ դրված է հրապարակի վրա. պատասխանատու մինիստրութիւնը կարիք չունի նրան քօղարկելու զանազան արհեստական ճանապարհներով, ինչպէս անում են մեզ մօտ, որ Նորերս Պետական Խորհրդում մատնացոյց արեց կոմս Ս. Ի. Վիտտէն։

Ի՞նչ է պակասի պատճառը։

Նա առաջ չէ եկել ոչ երկրին սպառնող անբերրութիւնից, — արևմտեան պետութիւնների քաղաքական-տնտեսական բառարանից գրեթէ կէս դար է ինչ հանված է այս ցաւը,—ոչ այլ ծանր տնտեսական ճգնաժամից։ Նա գոյացել է զուտ կուլտուրական նոր ծախսեր աւելանալուց։ Դրանք են՝ ծերունիներին ապահովող Թոշակը (տես մեր յօդուածը «Մշակ» № 46), պատերազմական նորատիպ վիթխարի նաւերի ծրագրած պատուէրն ու մի քանի գալիք ծախսերը՝ բոլորն էլ յօգուտ աշխատաւոր ժողովրդի, անգործների համար պետական բիւրօյի հիմնումը, որի վրա այս տարի արդէն նշանակված է մօտ մէկ միլիոն րուբլի ծախք, բանւորական դասի ապահովագրութիւնը՝ անգործութիւնից, ծերունիների կենսաԹոշակի օրէնքի ընդլայնումը՝ համաձայն մինիստրութեան խոստումի, անտառաբուծութեան համար, մանր հողագործութեան և անտեսութեան կարիքների նպաստ և այլն։

Մի այդպիսի խոշոր եկամտային պակաս ծածկելու համար շատ պետութիւններ նորանոր բեռներ են դնում ժողովրդի վզին, աւելացնելով անուղղակի հարկերի չափը։ Իսկ այժմ անհերքելի է Թէ գիտութեան, Թէ հասարակական-պետական գործիչների համար, որ անուղղակի ծախսերը ծանրանում են մեծ մասամբ ժողովրդի անապահով, աղքատ մասի վրա, քանի որ եկամուտ խոստացող աղբիւներ միայն կարող են լինել այն հարկերը, որոնք ընկնում են լայն տարածված, անհրաժեշտ կարիքների բաւարարութիւն տուող առարկաների վրա, օրինակ նաւԹ, լուցկի, շաքար, Թէյ, աղ և այլն։

Այս անգամ անգլիական ազատամիտ մինիստրութիւնը փայլուն ելք է գտել՝ ծանրութիւնը բարձելով շատ ապահովված դասակարգի վրա, իրագործելով հարկատուութեան պրոգրեսիվ սկզբունքը։ Թէ ինչ ձևով,—գա կերևայ մեր յետագայ յօդուածից։

Պետրոս Զաքարեան

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Ամառային երԹևեկուԹիւն

(Թիֆլիսի ժամանակով)

Թիֆլիսից մեկնում է

ԲԱԳՈՒ՝ ՊՈՍՏԱՏԱՐ գնացքը 11 ժ. 38 ր. երեկ., Գանձակ է հասնում 6 ժ. 1 ր. առ., Եւլախ՝ 7 ժ. 58 ր. առ., Հաջի-Կաբուլ 1 ժ. 12 ր. ցերեկ., Բալաջարի 4 ժ. 43 ր., Բագու՝ 6 ժ. 7 ր. երեկ.։ ՄԱՐԴԱՏԱՐ ԳՆԱՑՔ № 6՝ 7 ժ. 36 ր. առ., Գանձակ է հասնում 1 ժ. 41 ր. ցերեկ., Եւլախ՝ 3 ժ. 36 ր. ցերեկ., Հաջի-Կաբուլ՝ 8 ժ. 15 ր. երեկ., Բալաջարի՝ 11 ժ. 37 ր. գիշ., Բագու՝ 12 ժ. 44 ր. գիշ.։ ՄԱՐԴԱՏԱՐ ԳՆԱՑՔ № 12՝ 10 ժ. 11 ր. երեկ., Գանձակ՝ 4 ժ. 13 ր. առ., Եւլախ՝ 6 ժ. 8 ր. առ., Հաջի-Կաբուլ՝ 10 ժ. 32 ր., Բալաջարի՝ 1 ժ. 44 ր. ցերեկ., Բագու՝ 2 ժ. 18 ցերեկ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ, պոստատար 1 ժ. 44 ր. գիշեր., Ալէքսանդրոպոլ է հասնում 12 ժ. 35 ցերեկ., Ուլուխանլու՝ 6 ժ. 11 ր. առ., Ջուլֆա՝ 1 ժ. 10 ր. գիշեր.։ ՄԱՐԴԱՏԱՐ-ԱՊՐԱՆՔ. 5 ժ. երեկ., Ալէքսանդրոպոլ է հասնում 3 ժ. 38 ր. առաւ., Ուլուխանլու՝ 9 ժ. 12 ր. առաւ., Երևան՝ 10 ժ. 7 ր. առ.։

ԲԱԹՈՒՄ՝ ԱՐԱԳ. ԳՆԱՑՔ 8 ժ. 31 ր. երեկ., Բաթում է հասնում 7 ժ. 41 ր. առ.։ ՊՈՍՏԱՏԱՐ՝ 9 ժ. 4 ր. երեկ., Բաթում է հասնում 10 ժ. 33 ր. առ.։ ՄԱՐԴԱՏԱՐ՝ 1 ժ. 1 ր. ցերեկ., Բաթում է հաս- 2 ժ. 34 ր. ցերեկ.։

Թիֆլիս է հասնում

ԲԱԳՈՒԻՑ՝ ՊՈՍՏԱՏ. ԳՆԱՑՔԸ 8 ժ. 6 ր. երեկ., ՄԱՐԴԱՏԱՐ № 5՝ 12 ժ. 11 ր. ցերեկ., ՄԱՐԴԱՏԱՐ. № 11՝ 10 ժ. 45 ր. առ.։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ՝ ԱՐԱԳ. 9 ժ. 36 ր. առ., ՊՈՍՏ. 10 ժ. 38 ր. առ. ՄԱՐԴԱՏԱՐ՝ 8 ժ. 42 ր. առ.։

ՋՈՒԼՖԱՅԻՑ-ԵՐԵՒԱՆ՝ ՊՈՍՏ. 6 ժ. 26 ր. երեկ. և ՄԱՐԴԱՏԱՐ-ԱՊՐԱՆՔ. 6 ժ. 27 ր. ցերեկ.։

ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Հ Ի Ւ Ա Ն Դ Ա Ն Ո Ց
Հիւանդների բաժանմունքով

Թիֆլիս, Նիկոլաևսկայա փ., 79, տէլ. 1026.
Հիւանդների ընդունելութիւն ամեն օր.

ՄԻՔ. ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ—առ. ժ. 11—12-ը միզասեռական, սիֆիլիսի և կաշուի հիւանդ. (երկուշ., չորեքշ., ուրբ.)։

Ի. Ն. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ—առ. ժ. 11—12-ը ջղային և ներքին հիւանդութիւններ։

Մ. Պ. ԿԻՄՕՆՏ—առ. ժ. 11—12-ը վիրաբուժական հիւանդութիւններ։

Ս. Ա. ԼԻՒՐԻ—առ. ժ. 11—12-ը քԹի բգի և ականջի հիւանդութիւններ։

Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ—առ. ժ. 10—11-ը ներքին և երեխաների հիւանդութիւններ։

Մ. Ե. ՄԶԱՐԷՈՒԼՈՎ—ցեր. ժ. 1—2-ը կաշուի և սիֆիլիսի հիւանդութիւններ (երեքշ., հինգշ., շաբաթ)։

Լ. Մ. ՄՕՆԻՆ—ցեր. 1—2-ը կանանց հիւանդ. և մանկաբարձ.։

Բժշկութիւն էլեքտրականութեամբ, մասսաժով և հիպնօզով։ Միկրօսկօպիական, բակտերիօլօգիական և քիմիական հետազօտութիւններ։ Ծաղկի պատուաստումն։ Ծծմայրերի քննութիւն։ Վճարը խորհրդի համար 50 կոպէկ։ Օպերացիաները և համախորհուրդները ըստ համաձայնութեան։ Հիւանդների բաժանմունքը բաղկացած է Թէ ընդհանուր և Թէ առանձին սենեակներից։

(կ. ե. ու.) 236. 100—18

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԻ ՃԵՄԱՐԱՆԱԻԱՐՏ

Որոնում է հայերէնի դասեր։ Գերադասելի է ռուսախօս հայ ընտանիքներում։
Տեղեկանալ՝ «ՄՇԱԿԻ» խմբագրատանը։
(կ.) 419. 3—1

Պահանջեցէք ամեն տեղ „ՕԴՕԲՐԻՆ"
Միայն ՄԻԽԱՅԻԼ ԼԵԲԷԴԵՎԻ
«Этикетъ утвержденъ прав.» մակագրութիւնով.

Գլխաւոր պահեստատեղը Դեղագործական Ապրանքների Վաճառման Կովկասեան Ընկերութեան մէջ—Թիֆլիս, Բագու, Բաթում։
(10, 20, 30) 50—45

ՍԵՆՍԱՑԻՈՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ!

Ժամացոյց «Rococo вѣрно 1-ый сортъ». Այդ ժամացոյցները տղամարդկանց են, անկէրային բաց ծածանակով, իսկական նիկէլեայ մեխանիզմով, ոսկեզօծ՝ ֆանտազի ժամաԹւերով, ընԹացքը քարերի վրա, լարումը առանց բանալիի՝ 40 ժամը մի անգամ։ Ժամացոյցի ձևը միանգամայն տափակ է, հնագոյն արծաԹին նմանող մետաղից, զանազան նկարներով (տես նկարը)։ Երբէք չէ կորցնում իր նախկին տեսքը։ Շնորհիւ խոշոր սպառման, մենք հնարաւորութիւն ունենք վաճառելու միանգամայն էժան գնով—միայն 4 ր. 25 կ., 2 հատը՝ 8 ր.։ Նոյն տեսակ կանացի ժամաց. (առանց բաց ճօճանակի)—5 ր. 25 կ., 2 հատը՝ 10 ր.։ ՄԵՐ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆ Է. մի փնտրէք էժան ժամացոյցներ, այլ միայն բերել տուէք «Rococo вѣрно 1-ый сортъ» ժամացոյցը և դուք մեզանից միանգամայն շնորհակալ կը լինէք։ Ժամացոյցը ուղարկվում է մինչև րոպէները ստուգվելուց յետոյ, վերադիր վճարով և առանց կանխավճ., 6 տարվայ երաշխաւորութեամբ։ Մինչև 4 հատի ճանապարհածախքը 40 կ. (Սիբիր՝ 75 կ.)։ Նորաձև ոսկուց շղԹաներ, բրէլօկով՝ 75 կ. և 1 ր. 50 կ., երկար շղԹ. 2 ր. 50 կ. և 3 ր. 50 կ.։ Հասցէագրել՝ Т-во «Аккуратность», Варшава, 23.
(մ. 5, 10) (В. 26257) 3?4 3—3

ՀՐԱՒԷՐ

1909 Թ. մայիսի 10-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին, ս. Գէորգ Քամոյեան Նորակառոյց եկեղեցում կայանալու է ծխական ընդհանուր երկրորդ ժողովը։

ՕՐԱԿԱՐԳ

1. Նախորդ հոգաբարձութեան 1908 Թ. գործունէութեան տեղեկագիրը, հաշիւների քննութիւնը և վերաստուգիչ յանձնաժողովի զեկուցումը։
2. Քննութիւն 1909 Թ. նախահաշւի և նոր հոգաբարձութեան տեղեկագրի։
3. Ծխական տուրքի կազմակերպութիւնը։
4. Եկեղեցու կալուածքի շահագործման խնդիրը։
5. Միքայէլ սարկաւագ Տէր-Յարութիւնեանի քահանայ ձեռնադրվելու խնդիրը՝ համաձայն 32 ծխականների յայտարարութեան։
6. Երէցփոխի և վերաստուգիչ յանձնաժողովի երեք անդամների ընտրութիւնը։

Այս ժողովը, երկրորդ անգամը լինելով՝ ծխականների ինչ Թիւ էլ ներկայ լինի, օրինաւոր է և կայանալու է, սակայն աչքի առաջ ունենալով խնդիրների կարևորութիւնը, հոգաբարձութիւնը խնդրում է անպատճառ ներկայ լինել ժողովին։
(հ.կ.) 410. 2—2

Լոյս տեսաւ
ՏՆԱՅՆԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ
ԳԻՐՔԸ
Բաղկացած 335 երեսից։
Գինն է 70 կոպէկ ճանապարհածախսով։
Ցանկացողները Թող դիմեն Հայ Տնայնագործական Ընկերութեան, «Գուտտենբերգ» գրավաճառանոցին և «Գիւղատնտեսի» խմբագրութեան։ 3—3

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱՑՈՒՄՆ

Գրասենեակ Դ. Զ. ՍԱՐԱՋԵՎԻ Թիֆլիսում

Մեր ֆիրմայի հռչակով ԿԱՄԵՆԱԼՈՎ ՕԳՏՎԵԼ՝ մի քանի ժամանուն և ուրիշ ֆիրմաներ վաճառքի են հանել զտված օղի և այլ խմիչքեղէն մեր էտիկէտներին և ապրանքադրոշմին միանգամայն նմանեցրած էտիկէտներով և ապրանքադրոշմով՝ պ. պ. սպառողներին մոլորեցնելու նպատակով։
Մի քանիսները նոյն իսկ չեն քաշվել էտիկէտների վրա նշանակել խոշոր տառերով Դ. Զ. Սարաչէվ, իսկ մանրատառ, համարեա չը նկատվող մակագրութեամբ՝ ՆԱԽԿԻՆ ԾԱՌԱՅՈՂՆԵՐ։
Հետևաբար գրասենեակը խնդրում է մեր ապրանքը պահանջելուց ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ դարձնել անուան, հօրանուան և ազգանունի սկզբնատառերի վրա՝ Դ. Զ. ՍԱՐԱՋԵՎ, միայն առանց «ՆԱԽԿԻՆ ԾԱՌԱՅՈՂՆԵՐ» յաւելուածի, նոյնպէս և գործարանային դրոշմի վրա՝ «ՎԱՅՐԻ ՈՉԽԱՐ ԺԱՅՌԻ ՎՐԱ։
(ե. կ.) 362. 25—5

ԵՒԼԱԽ—ՇՈՒՇԻ

Թագաւորական պոստային ճանապարհի կայարանատէրերը յայտնում են հասարակութեան, որ իրանք՝ աւելացնելով պոստային ձիերի և կայարանների Թիւը՝ մայիսի 1-ից նոր եւ մեծ յարմարութիւններ են ստեղծել Շուշի ամարանոց գնացողների համար,
որպէսզի վերջիններս կարելոյն չափ կարողանան գնալ Շուշի հեշտ և արագ կերպով։ Ընդունվում են՝ հեռագրով կամ նամակներով՝ յանձնարարութիւններ վեց, ուԹ և տասը տեղանի դիլիժանսների, երկու և չորս տեղանի կօլեասկաների և ֆայէտօնների համար, որոնք պատրաստ կերպով իսկոյն կը տրվեն Եւլախ ժամանողներին, երկաԹուղային գնացքը կայարան հասած րոպէին։ Գները՝ դիլիժանսների համար՝ 4 և 5 րուբլի, 1 պուդ ձրի բօգաժով (աւելիի համար կը ստացվի իւրաքանչիւր պուդից 70 կոպ.)։ Միւս կառքերն արժեն 15 րուբլուց մինչև 25 րուբլի՝ ճանապարհորդների իրերով, որքան կարելի կը լինի տեղաւորել։ Կայարանները խիստ մաքուր են և ծառայողները քաղաքավարի։ Հանգստանալու կամ գիշերելու համար ցանկացողներին տրվում են ձրի սենեակներ։ Ուղարկված յանձնարարութիւններր պարտաւորական են անողների համար։ Հասցէն՝ Евлахъ, Завѣдывающему станціею.

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ի նկատի ունենալով, որ վաճառքի է հանված առողջութեան համար վնասակար կեղծ Սպերմին, որ առաջարկվում է զանազան անունների տակ, անհրաժեշտ է գնելու ժամանակ ուշադրութիւն դարձնել հետևեալ անուան վրա՝

ՍՊԵՐՄԻՆ ՊԷԼԻ
ՊՐՕՖԵՍՍՕՐ-ԴՕԿՏՕՐ
SPERMINUM POEHL

1901

և պահանջել այդպիսին Գործարանաբուժական Ճեմարանի իսկական կապոցի մէջ,
ՊՐՕՖԵՍՍՕՐ-ԴՕԿՏՕՐ ՊԷԼԻ և ՈՐԴԻՔ, ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ։

Ռուսական և արտասահմանեան գրականութեան մէջ եղած բազմաԹիւ գիտական դիտողութիւնները առաջնակարգ գիտնականների և բժիշկների կողմից՝ սպերմինի փրկարար ներգործութեան մասին—նեվրաստէնիա, սեռական թուլութիւն, ծերութիւն, իստէրիա, նեվրալգիա, արեան պակասութիւն, թոքախտ, սիֆիլիս, սնդիկային բժըշկութեան հետեւանքներ, յօդացաւ, սրտի հիւանդութիւններ (չաղութիւն, սրտի պնդախտութիւն, սրտի բաբախումն, պերեբօյ, միօկարդիտ), զարկերակի կարծրացումն, ալկօհօլիզմ, ողնաշարի հիւանդութիւն, կաթուածներ, հիւանդութիւններից թուլացումն, յոգնածութիւն և այլ հիւանդութիւններ ունեցած ժամանակ—
ՎԵՐԱԲԵՐՈՒՄ ԵՆ ԲԱՑԱՌԱՊԷՍ ՊՐՕՖ.-ԴՕԿՏ. ՊԷԼԻ ՍՊԵՐՄԻՆԻՆ։

ՊԷԼԻ ՍՊԵՐՄԻՆԸ գտնվում է բոլոր դեղատներում և դեղանային խանութներում. 1) կաթիլների ձևով (Essentia Spermini—Poehl), 1 սրուակը—3 ր., և նոյնպէս՝ 2) ամպուլլաների մէջ մորթու տակ սրսկելու համար (Sperminum-Poehl pro injectione), 1 արկղիկը—4 անգամ սրսկելու համար—3 ր., և 3) կլիզմի համար (Sperminum-Poehl pro clysm), 1 արկղիկը—4 կլիզմի համար—3 րուբլի։
Ձրիաբար ուղարկվում է «Цѣлебное дѣйствіе Спермина-Пеля» գիրքը (102 էջ՝ որ պարունակում է ռուս և այլազգի բժիշկների դիտողութիւնները, նոյնպէս և «Органотерапевтическій Сборникъ» երկրորդ հրատար. գիրքը՝ պրօֆեսօր-դօկ. Պէլի ցուցմունքներով գործարանային ուրիշ կազմ. վերաբերմամբ։ Ըստ պահանջման պ. պ. բժիշկների ուղարկվում է գիտական յատուկ գրականութիւն։
ОРГАНОТЕРАПЕВТИЧЕСКІЙ ИНСТИТУТЪ, ХИМИЧЕСКАЯ ЛАБОРАТОРІЯ И АПТЕКА
ПРОФЕССОРА ДОКТОРА ПЕЛЯ и СЫНОВЕЙ
въ С.-ПЕТЕРБУРГѢ, Вас. Остр., 7 линія д. № 28—267.
Ամենախոշոր մրցանակներ «Grande-Prix» աշխարհիս բոլոր ցուցահանդէսներում և ամենալաւ զովասանքներ բժշկականութեան մէջ գործող հեղ. անձերի։
(12, 26. մայ. 10, 24) (П. 57666) 279. М. 4392. 4—3

„ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ"
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

1897 Թ. 1888

ՌԻԳԱՅՈՒՄ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՖԱԲՐԻԿԱՅԻՆ ՊԱՀԵՍՏ Թիֆլիսում
Սօլօլակսկայա փող., № 4

ԱՌԱՋԱՐԿՎՈՒՄ Է ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՀԱՏՈՎ՝

Ռէզինէ, կանեփի և ուրիշ Թիուցներ ամեն ինչի համար.
Ռէզինէ տեխնիկական և էլեքտրո-տեխնիկական առարկաներ և լուսանկարչական պիտոյքներ.
Իւղեղէններ եղջերայ ռէզինից և էբօնիտից.
Առողջապահական և կաբէլային պիտոյքներ.
Վիրաբուժական և բժշկական ռէզինէ իրեղէններ.
Ռէզինէ խաղալիքներ և խաղագնդակներ.
Ռէզինէ զալօշներ և սապօղներ.
Ջիզզ ռէզին „Слонъ" մարկայով.

ՀԱՏԱՎԱՃԱՌՈՒԹԻՒՆ ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԵՆԱԼԱՒ ԿՐԿՆՈԿՕՇԻԿՆԵՐԻ „ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ"

(№ 2) 25—14